

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Kancelaria Główna C. 24/III

Dr. LUDOMIR BRZOSTOWSKI
MAJOR

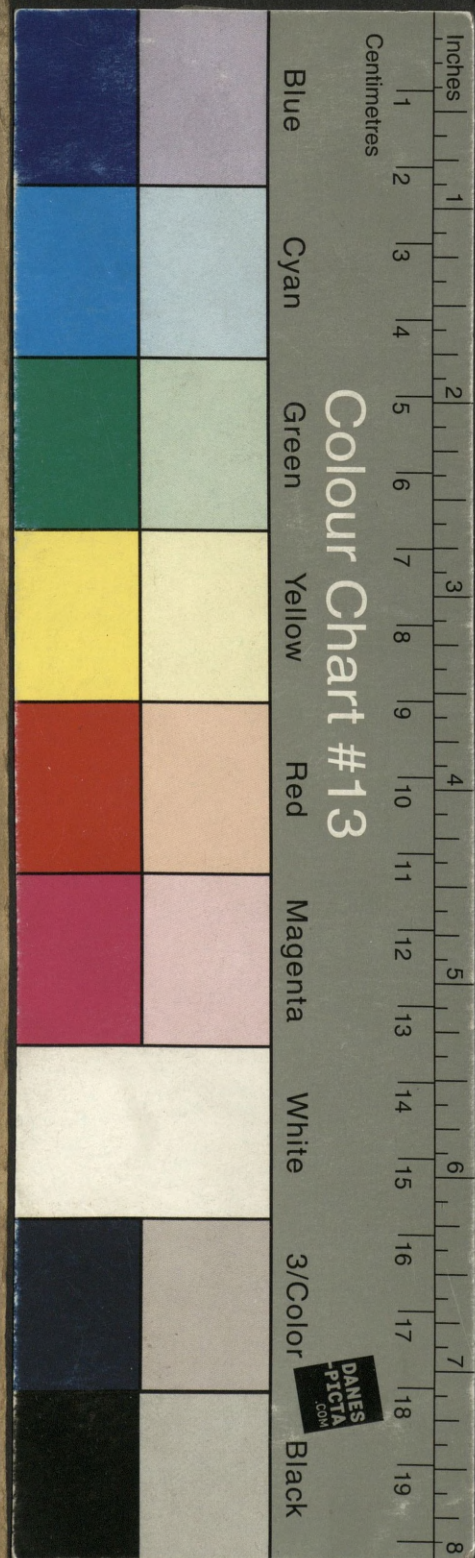
BIBLIOTEKA NAUKOWA
OFICERSKA SZKOŁY LOTNICZEJ
N. 125-10023.

STATUT OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH

WARSZAWA 1925

Na składzie głównym w Głównej Księgarni Wojskowej.

Kancelaria Główna C. 29/III

Dr. LUDOMIR BRZOSTOWSKI
MAJOR

BIBLIOTEKA NAUKOWA
OFICERSKA SZKOŁY LOTNICZEJ
N. 125-1023.

STATUT OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH

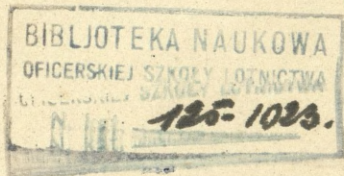
WARSZAWA 1925

Na składzie głównym w Głównej Księgarni Wojskowej.

Uwagi

- 1) Wskazywać komplet S.H. stanowiący w oddziale lub mieżdanie opiera pod S.H. podlegającemu porządkowemu kompletu
- 2) 3 głowy szdriwio kompletu orakaj. obchadzając się na jedny drugiż wyz. stanowiący w 1 kursie, wy tu oddanie faktycznie jednoczesności u myśł § 85 statutu wy ter dobi. wase u myśł § 86 - tworzy wyprawi głownie wyznaczone u myśł § 85 i 86 statutu do wai. mianu i wase i anedni kompletu S.H.
podane: rnk ty 50 R. 1. N: 7/28.

Statut oficerskich sądów honorowych.

KSIĘGA PRAW OFICERSKICH
(ZBIÓR USTAW, ROZPORZĄDZEŃ I ROZKAZÓW).

CZEŚĆ II.

STATUT
OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH
W WOJSKU POLSKIM.

a 162

STATUT
OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH
W WOJSKU POLSKIM

OPRACOWAŁ

Dr. Ludomir Brzostowski

Major

WARSZAWA 1925

Na składzie głównym w Głównej Księgarni Wojskowej.

355:34

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE.

32313/2

Czcionkami „Drukarni Krajowej” w Warszawie, Żelazna 89. Tel. 188-70.

PRZEDMOWA.

Wydaję niniejszy statut oficerskich sądów honorowych jako dalszą część „Księgi praw oficerskich“. Nie wydawałem go już przedtem łącznie z Księgą jedynie dlatego, że liczyłem się z tem, iż wkrótce wyjdzie nowy statut o. s. h. Tymczasem praca nad nowym statutem przeciągnęła się i potrwa w każdym razie jeszcze jakiś czas. Chodzi bowiem o ustanowienie statutu, któryby rzeczywiście mógł lat wiele przetrwać bez zmian. Gdyby to naprawdę miało nastąpić, musiałby statut ten zawierać jedno postanowienie, którego bez nowelizacji ust. z dnia 23.III.1922 r. (o podst. obow. i praw. ofic. w. p.) przeprowadzić nie można.

Ustawa ta bowiem wyjęła naogół oficerów rezerwy z pod orzecznictwa oficerskich sądów honorowych, dzieląc tem samem korpus oficerski na dwie grupy, nierówne pod względem wartości etycznej. Krzywda to niewątpliwie dla grup obu, jako taka przez wszystkich oficerów odczuwana, wymaga stanowczo usunięcia. Przeprowadzić to można jedynie przez zmianę ustawy, co z natury rzeczy (droga ministerjalno-sejmowo-senacka) nie może pójść tak prędko. Tak więc opracowujący nowy statut mają poważne przeszkody przed sobą.

Zanim przeszkody te będą usunięte i ukaże się nowy statut w formie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, wydaję statut obecnie obowiązujący.

Oprócz tekstu statutu oficerskich sądów honorowych, uwzględniającego wszystkie w ciągu 6-ciu lat dokonane zmiany (a mniejszym lub większym zmianom uległo 17 artykułów na ogólną liczbę 88-miu) podaję szereg wyjaśniających rozkazów M. S. Wojsk., z których tylko część była ogłoszona w Dzienniku Rozkazów, inne zaś jedynie w rozkazach poszczególnych D. O. K.— wreszcie w wypadkach koniecznych podaję interpretację niektórych artykułów statutu.

Książka ta może służyć jako materiał dla komisji opracowującej projekt nowego statutu, przedewszystkiem jednak przeznaczam ją do użytku Kolegów.

L. B.

OBJAŚNIENIA.

1. Artykuły (obowiązujące) statutu oficerskich sądów honorowych są drukowane czcionkami tłustymi.
  2. Drukiem zwyczajnym tłoczone są ustępy zawierające odnoszące się do poszczególnych artykułów statutu rozkazy M. S. Wojsk. ogłoszone lub nieogłoszone w Dz. Rozk.
  3. Druk drobny (petit) obejmuje interpretację niektórych artykułów stat.
  4. Celem ułatwienia orjentacji idzie przez wszystkie ustępy numeracja ciągła, przyczem numery te są drukowane cyframi tłustymi i ujęte w nawias.
  5. Umieszczone na końcu niektórych artykułów statutu (n-a) (n-b), itd. oznacza, że dany artykuł został zmieniony dekretem N. W., ustawą czy rozporz. Prezyd. wymienionymi jako: a) b) i t. d. pod nagłówkiem statutu (2).
  6. Ustęp zmieniony ujęty jest w cudzysłów.
  7. Skorowidze znajdują się na końcu książki.
-

(1) D E K R E T

(Dz. Rozk. Wojsk. № 67/19, poz. 2154).

Na wniosek Ministra Spraw Wojskowych zatwierdzam rozpatrzony i przyjęty przez Radę Wojskową Statut oficerskich sądów honorowych w wojsku polskim i rozkazuję niezwłocznie wprowadzić go w wykonanie we wszystkich oddziałach, urzędach i zakładach wojskowych, czynnych zarówno wewnątrz państwa jak w polu.

Odwołuję równocześnie dotychczas w tym samym przedmiocie obowiązujące przepisy, rozkazy i zarządzenia.

Niezbędne przepisy przechodnie wyda Minister Spraw Wojskowych.

Warszawa, dnia 16 grudnia 1918 r.

Wódz Naczelny

Minister Spraw Wojskowych (—) Józef Piłsudski

(—) J. Leśniewski,
gen.-por.

(2) S T A T U T

O f i c e r s k i c h s ą d ó w h o n o r o w y c h w wojsku polskim.

zmieniony:

- a) Dekr. Nacz. Wodza z dnia 4 stycznia 1920 r.
Dz. Rozk. № 5/20, poz. 84. - D. W. Praw. 460.20.T.
- b) Dekr. Nacz. Wodza z dnia 1 lutego 1921 r.
Dz. Rozk. № 4/21, poz. 66.—B. P. 9564.
- c) Dekr. Nacz. Wodza z dnia 21 grudnia 1921 r.
Dz. Rozk. № 4/22, poz. 74.—O.V.Szt.Gen. 19623.P.B.
- d) Ust. o podst. obow. i praw. ofic. w. p. z dnia 23 marca 1922 r.
Dz. Ust. № 32/22, poz. 256.—Dz. Rozk. № 9/23, poz. 120.
- e) Rozporz. Prez. Rzplitej z dnia 12 lutego 1924 r.
Dz. Rozk. № 9/4, poz. 115. — G. M. 3190.I.
- f) Ust. o powszechn. obow. służby wojsk. z dnia 23 maja 1924.
Dz. Ust. № 61/24, poz. 600.

T Y T U Ł I.

Postanowienia ogólne.

(3) Art. 1. Dla ochrony godności i honoru stanu oficerskiego wogóle oraz czci poszczególnych oficerów—ustanowione są oficerskie sądy honorowe.

(4) Oficerskie sądy honorowe i przepisy dyscyplinarne.

(Dz. Ust. № 32/22, poz. 256. — Dz. Rozk. № 9/23, poz. 120).

Ustawa o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów w. p.

Art. 64. Oficer, dopuszczający się czynów, uwłaczających godności oficera, lub niespełniający należycie swych obowiązków, choćby dany czyn nie podpadał pod rygory ustaw karnych, będzie odpowiadał w myśl statutu sądów honorowych i wojskowych przepisów dyscyplinarnych.

(5) Art. 2. Oficerskie sądy honorowe są niezależne, w orzeczeniach zaś swych powodują się wskazaniem honoru i sumienia, statutem niniejszym i ogólnymi wymaganiami służby wojskowej.

(6) Art. 3. Prawomocne orzeczenia oficerskich sądów honorowych są obowiązujące dla wszystkich władz wojskowych, bez żadnego w tej mierze wyjątku.

(7) Zachowanie mocy orzeczeń zapadłych w ofic. sądach honor. wojsk obcych.

(Dz. Rozk. № 1/19, poz. 14).

Wyroki wydane przez sądy honorowe oficerskie wszystkich armij, w których oficerowie, lekarze i urzędnicy Polacy poprzednio służyli i dotyczące się ich, zachowują moc swoją w wojsku polskiem.

(8) Art. 4. Jurysdykcji oficerskich sądów honorowych podlegają oficerowie wszystkich stopni w służbie czynnej, oficerowie rezerwowi i dymisjonowani. (n - d)

(9) Oficerowie w służbie czynnej.

Oficerami w służbie czynnej w rozumieniu art. 4 stat. o. s. h. są:

a) oficerowie zawodowi, w stanie czynnym i nieczynnym;

b) oficerowie zawodowi w stanie spoczynku, powołani do służby czynnej;

c) oficerowie niezawodowi, a to: rezerwowi i pospolitego ruszenia powołani do pełnienia służby czynnej.

Co się tyczy pełniących czynną służbę oficerów kontraktowych, to podlegają oni ofic. sądom honorowych na skutek odpowiedniej klauzuli kontraktu (ob. 18).

Z oficerów zawodowych w stanie nieczynnym, posłowie i senatorowie mogą być pociągani do odpowiedzialności przez ofic. sądy honorowe jedynie za zezwoleniem sejmu wzgl. senatu (ob. 10, 11, 12).

(10) Wyjęcie senatorów Rzeczypospolitej z pod orzecznictwa oficerskich sądów honorowych.

(Uchwała Komisji Regulaminowej Senatu z dn. 10 sierpnia 1923).

Na skutek pisma Pana Ministra Spraw Wojskowych, zwróconego do Pana Marszałka Senatu, co do rozstrzygnięcia kwestji, czy art. 21 Ustawy Konstytucyjnej z 17 marca 1921 r., co do nietykalności posłów i senatorów wobec sądów tyczyć się może również i sądów honorowych oficerskich, Komisja Regulaminowa Senatu powzięła na posiedzeniu swem, 10 sierpnia 1923 r. następującą uchwałę:

Postanowienie art. 21 Ustawy konstytucyjnej zarówno co do zawieszenia będącej w toku sprawy sądowej przeciwko senatorowi, a rozpoczętej przed uzyskaniem przez niego mandatu, jak i pociągnięcia do odpowiedzialności sądowej senatora w czasie trwania jego mandatu, potrzebuje zezwolenia Senatu także w tym wypadku, jeśli sprawa sądowa rozstrzygana jest przez oficerskie sądy honorowe.

Uchwałę powyższą Komisja Regulaminowa oparła na następujących motywach:

Organizacja oficerskich sądów honorowych oparta jest na statucie zatwierdzonym przez Dekret Wodza Naczelnego z 16 grudnia 1918 r., ogłoszonym w Dzienniku Rozkazów Wojskowych z 17 czerwca 1919 r. № 67 poz. 2154. Dekret ten, wydany przez ówczesnego Naczelnika Państwa, ma moc powszechnie obowiązującą i musi być dzisiaj traktowany na równi z ustawą. Stąd też wynika, że honorowe sądy oficerskie są instytucją państwową, a nie wewnętrzną, korporacyjną i że będąc sądami specjalnymi, stawiane być muszą na równi w granicach swej kompetencji z innymi sądami ogólnopaństwowymi.

Honorowe sądy oficerskie są instytucją stałą, posiadającą dwie instancje, której podlegają wszyscy oficerowie czynni i nieczynni. Procedura tych sądów jest ściśle ustalona i stosunek ich do zwyczajnych sądów karnych w sprawach proceduralnych określony.

Orzecznictwu oficerskich sądów honorowych podlegają w pierwszym rzędzie wszystkie postęпки i zaniechania nieod-

powiadające godności stanu oficerskiego (art. 33 statutu oficerskich sądów honorowych). Przekroczenia zatem natury karnej i dyscyplinarnej, o ile wchodzą w zakres godności stanu oficerskiego, podlegają z tego tytułu orzecznictwu honorowych sądów oficerskich

Kary nakładane przez oficerskie sądy honorowe są trzy stopniowe. Trzeci, najwyższy wymiar kary opiewa na wykluczenie z korpusu oficerskiego.

W związku z tem podnieść należy postanowienie art. 27 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z 23 marca 1922 r. (Dz. Ust. № 32 z 1922 r.), który brzmi: „Oficera nie można pozbawiać stopnia oficerskiego, jak tylko: a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego, b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego, c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego“.

Z powyższego wynika, że chociaż oficerskie sądy honorowe są sądami specjalnymi, to jednak opierając się na ustawie i mając znaczenie ogólnopństwowe, a także posiadając stałą organizację i określoną procedurę, mogą pociągać do odpowiedzialności za postęпки i zaniechania, które skądinąd podlegają rozpatrzeniu i orzecznictwu sądów karnych i władz dyscyplinarnych; że zatem pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej, o czem mówi art. 21 Ustawy Konstytucyjnej — może być z pewnego tytułu uczynione przez oficerskie sądy honorowe. Ponieważ dalej art. 21 Konstytucji mówi ogólnie o odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, a nie wymienia rodzaju i kategorii sądów, które do takiej odpowiedzialności pociągać mają prawo, przeto niema powodu wykluczenia oficerskich sądów honorowych z rzędu innych sądów państwowych, wobec których nietykalność senatorów i posłów przepisami Konstytucji jest zagwarantowana.

(11) Nietykalność posłów i senatorów.

(Ust. konst. z 17 marca 1921).

Art. 21. Posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za swoją działalność w Sejmie, lub poza Sejmem, wchodzącą w zakres wykonania mandatu poselskiego, ani w czasie trwania mandatu, ani po jego wygaśnięciu. Za przemówienia i odezwanie się, tudzież manifestacje w Sejmie posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem. Za naruszenie prawa osoby trzeciej mogą być pociągnięci do odpowiedzialności sądowej, o ile władza sądowa uzyska na to zezwolenie Sejmu.

Postępowanie karno-sądowe, karno-administracyjne lub dyscyplinarne, wdrożone przeciw posłowi przed uzyskaniem mandatu poselskiego, ulegnie na żądanie sejmu zawieszeniu aż do wygaśnięcia mandatu.

Bieg przedawnienia przeciw posłowi w postępowaniu karnem ulega przerwie na czas trwania mandatu poselskiego.

Przez cały czas trwania mandatu posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, ani pozbawieni wolności bez zezwolenia sejmu. W wypadku schwytania posła na gorącym uczynku zbrodni pospolitej, jeżeli jego przytrzymanie jest niezbędne dla zabezpieczenia wymiaru sprawiedliwości, względnie dla unieszkodliwienia skutków przestępstwa, władza sądowa ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia o tem Marszałka Sejmu dla uzyskania zezwolenia Sejmu na areszt i dalsze postępowanie karne. Na żądanie Marszałka przytrzymany musi być niezwłocznie uwolniony.

Art. 37. Postanowienie art. 21 stosują się odpowiednio także do Senatu, względnie jego członków.

(12) Wyjęcie posłów na sejm Rzeczypospolitej z pod orzecznictwa oficerskich sądów honorowych.

(Uchwała Komisji regulaminowej i nietykalności poselskiej Sejmu z dnia 14 go listopada 1923 r.).

Na skutek pisma Pana Ministra Spraw Wojskowych, zwróconego do Pana Marszałka Sejmu, co do rozstrzygnięcia kwestji, czy art. 21 Ustawy Konstytucyjnej z 17 marca 1921 r., co do nietykalności posłów wobec sądów tyczyć się może również i sądów honorowych oficerskich, Komisja regulaminowa i nietykalności poselskiej Sejmu powzięła na posiedzeniu swem, 14 listopada 1923 r. następującą uchwałę:

Postanowienie art. 21 Ustawy Konstytucyjnej zarówno co do zawieszenia będącej w toku sprawy sądowej przeciwko posłowi, a rozpoczętej przed uzyskaniem przez niego mandatu, jak i co do pociągnięcia do odpowiedzialności sądowej posła w czasie trwania jego mandatu obowiązuje także w tym wypadku, jeśli sprawa sądowa rozstrzyganą jest przez oficerskie sądy honorowe.

Uchwałę powyższą Komisja Sejmu oparła na tych samych motywach, na których Komisja regulaminowa Senatu oparła swą decyzję z dnia 10 sierpnia 1923 r.

Orzecznictwu oficerskich sądów honorowych podlegają przekroczenia natury karnej i dyscyplinarnej, o ile wchodzą w zakres godności stanu oficerskiego.

Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej, o czym mówi art. 21 Ustawy Konstytucyjnej—może być więc z pewnego tytułu uczynione przez oficerskie sądy honorowe. Ponieważ dalej art. 21 Konstytucji mówi ogólnie o odpowiedzialności karno-sądowej, karno administracyjnej i dyscyplinarnej, a nie wymienia rodzaju i kategorii sądów, które do takiej odpowiedzialności pociągać mają prawo, przeto niema powodu wykluczenia oficerskich sądów honorowych z rzędu innych sądów państwowych, wobec których nietykalność posłów przepisami Konstytucji jest zagwarantowana.

(13) Oficerowie rezerwowi a jurysdykcja oficerskich sądów honorowych.

(Dz. Rozk. № 2, poz. 711. — O. V. Szt. Gen. 36319 O).

Na zapytanie jednego z D. O. K. wyjaśniam, że postanowienie statutu oficerskich sądów honorowych o podleganiu oficerów rezerwowych jurysdykcji sądów honorowych nie może mieć zastosowania, o ile jest sprzeczne z art. 84 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P.

(14) Oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia.

(Dz. Ust. Nr. 32/22, poz. 256. — Dz. Rozk. № 9/23, poz. 120).

Ustawa o podstaw. obowiązkach i prawach ofic. w. p.

Art. 84. W czasie noszenia munduru wojskowego oficerowie rezerwowi podlegają właściwości oficerskich sądów honorowych i ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną z powodu czynów w tymże czasie przez nich popełnionych.

Art. 83. Noszenie przepisowego munduru przez oficerów rezerwowych powołanych do pełnienia służby wojskowej, ustali rozporządzenie ministra spraw wojskowych.

Minister spraw wojskowych ustali również warunki przywdziewania munduru przez oficerów rezerwy, nie powołanych do służby wojskowej.

Art. 86. W czasie mobilizacji ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo powołania do służby wojskowej byłych oficerów rezerwowych do 60 roku życia na czas potrzeby. Do oficerów tych przez czas pełnienia przez nich służby wojskowej mają zastosowanie przepisy, dotyczące oficerów rezerwy.

(15) Warunki przywdziewania munduru przez oficerów rezerwy (pospolitego ruszenia) niepowołanych do służby czynnej.

(Dz. Rozk. № 11/23, poz. 149.
zmien. Dz. Rozk. № 18/24, poz. 276).

§ 106 rozporz. wykonawcz. do ust. o podst. obow. ofic.

Oficerom rezerwy, nie powołanym do pełnienia służby wojskowej, przysługuje prawo noszenia munduru w następujących wypadkach:

a) w dnie ustawowo ustalonych świąt narodowych,
b) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych,

c) przy uroczystościach rodzinnych, za każdorazowym zezwoleniem powiatowej komendy uzupełnień, na której terenie oficer się znajduje.

Oficerowie ci znajdując się w mundurze powinni posiadać przy sobie dokument, stwierdzający ich stopień.

„Oficerowie rezerwowi, stający w charakterze obrońców przed oficerskimi sądami honorowymi, obowiązani są występować w mundurze“.

(16) Odpowiadanie oficera rezerwy przed sądem honorowym.

(L. 2840/V/E z dnia 28.II.1925).

Wyjaśniam, że wobec postanowień art. 84 ustawy o podst. obow. i prawach oficerów, jest niedopuszczalne oddanie z urzędu oficera rezerwy pod sąd honorowy za czyn niespełniony w mundurze.

Postanowienie wspomnianego artykułu nie może dotyczyć wypadku, w którym oficer rezerwy obrał sobie dobrowolnie instytucję wojskową do orzeczenia swego czynu.

Wszczęcie tego postępowania znajdzie swe uzasadnienie w art. 41 pktu c. stat. o. s. h.

(17) Oficerowie rezerwowi.

Oficerami rezerwowymi w rozumieniu art. 4 statutu o. s. h. są: niepełniący służby czynnej oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia.

Oficerów tych statut o. s. h. poddał orzecznictwu sądów honorowych, jednakowoż później wyszła ustawa z 23.III.1922 o podstaw. obow. i praw. ofic. w. p. w art. 84 oficerów tych z wyjątkiem wypadków art. tym przewidzianych, naogół wyjęła z pod jurysdykcji oficerskich sądów honorowych. (O oficerach pospolitego ruszenia, choć bez użycia tej nazwy, wprowadzonej dopiero ustawą o powszechn. obow. służby wojsk. mówi art. 86 ust. o podst. obow. ofic.).

Obecnie więc w myśl ustawy o podstaw. obow. i praw. ofic. i statutu ofic. sądów honorowych oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia:

1) mogą zostać poddani z urzędu jurysdykcji oficerskiego sądu honorowego:

a) za czyny popełnione w czasie pełnienia wojskowej służby czynnej (w razie mobilizacji, próbna służba czynna przed przyjęciem na zawodowego, ćwiczenie wojskowe, zebranie kontrolne) niezależnie od tego, czy czynów tych dopuścili się w mundurze, czy w ubraniu cywilnym.

b) za czyny popełnione w czasie noszenia munduru przywdzianego w jednym z wypadków określonych w § 106 rozporz. wykonawczego do ustawy z dnia 23.III.1922 (ob. 15).

c) za czyny popełnione w czasie jakimkolwiek, o ile pozostają one w ścisłym związku przyczynowym, z wypadkami pod a) lub b) określonymi, np. rozgłoszenie rozkazu tajnego otrzymanego przez ofic. rez. do wiadomości w czasie odbywania ćwiczeń, ujawnienie przebiegu rozprawy sądu honorowego, w której uczestniczył jako obrońca, i t. p.

2) mogą sami poddać się dobrowolnie orzecznictwu o.s.h.

Poddanie się to jest bezwzględnie wiążącym, to znaczy, że po dokonaniu zgłoszenia, cofnięciem być nie może. Oficerski sąd honorowy zaś jest zawsze obowiązany zgłoszenie takie przyjąć i sprawę w myśl statutu o.s.h. rozpatrzyć. Każdy precedens w tym kierunku należy uważać za jak najbardziej pożądany i leżący w interesie wojska.

(18) Oficerowie kontraktowi.

Ustawa o podst. obow. i praw. ofic. w. p.

Art. 3. Obywatele państw innych mogą w wyjątkowych wypadkach pełnić służbę w wojsku polskiem kontraktowo za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej.

Rozporządź. wykon. do ust. z dnia 23.III.1922.

§ 117. Kontrakty z obywatelami państw innych są zawierane indywidualnie. Warunki kontraktów zawieranych z osobami, które mają pełnić służbę w w. p. w charakterze oficerów, winny uwzględniać podporządkowanie tych osób mocy przepisów honorowych, dyscyplinarnych i karnych, obowiązujących w w. p.

(19) Oficerowie dymisjonowani.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 82/19, poz. 2917. — D. Praw 630).

Pkt. 5. Oficerowie dymisjonowani, którzy złożyli szarżę dla uniknięcia sądu honorowego przed 17 czerwca 1919 r., nie mogą być zapożyczani przed ten sąd na podstawie art. 3 statutu.

(20) Oficerowie dymisjonowani.

Oficerami dymisjonowanymi w rozumieniu art. 4 statutu o. s. h t. j. podlegającymi właściwości ofic. sądów honorowych, są:

- a) oficerowie w stanie spoczynku,
- b) oficerowie zawodowi, zwolnieni ze służby, bez utraty tytułu służbowego, w myśl §§ 34—35 k. k. w.
- c) b. oficerowie w stanie spoczynku, pozbawieni prawa noszenia munduru w myśl § 36 k. k. w.
- d) b. oficerowie zawodowi, którzy złożyli stopień oficerski w czasie od 17 czerwca 1919 r. do 18 listopada 1924 r.

Za oficerów dymisjonowanych w rozumieniu art. 4 stat. o. s. h. niezależnie od tego, czy pobierają emeryturę, czy jej nie pobierają, nie są uważani byli oficerowie, którzy:

- 1) zostali wydaleny z wojska w myśl § 31 k. k. w.
- 2) zostali wykluczeni z korpusu oficerskiego na skutek skazującego orzeczenia ofic. sądu honorowego;
- 3) zostali zwolnieni z wojska w myśl art 79 ustawy o powszechn. obow. służby wojsk.
- 4) złożyli stopień oficerski w czasie do 17-go czerwca 1919 r.

Złożenie stopnia oficerskiego obecnie, od dnia 18 listopada 1924 r. t.j. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. Ust. R. P. № 61 z dnia 18 lipca 1924, poz. 609) jest niedopuszczalne. Stopień oficerski bowiem jest nie tylko prawem, ale i obowiązkiem, łączącym się z obowiązkiem powszechnej służby wojskowej najzupełnie ściśle, zależnie bowiem od posiadania lub nieposiadania tego stopnia, czas trwania obowiązku służby wojskowej rozciąga się do 60-go, lub tylko do 50-go roku życia, złożenie więc stopnia oficerskiego oznaczałoby wcześniejsze o 10 lat zwolnienie się od obowiązku służby wojskowej, byłoby zatem pozbyciem się nietyle prawa, co obowiązku; ponieważ zaś ustawa o powszechn. obow. służby wojsk. tego sposobu zwolnienia z obowiązku służby wojskowej nie przewidziała, tem samem jest ono niedopuszczalne.

(21) Art. 5. Oficerskie sądy honorowe są uprawnione do wyrzekania kar następujących:

- a) nagana;
- b) surowa nagana i ostrzeżenie;
- c) wykluczenie z korpusu oficerskiego.

„Wypadki i porządek stosowania kar, wyżej wyszczególnionych, zależą całkowicie od uznania sądu honorowego, wyjąwszy wypadek, gdy sąd honorowy stwierdzi należenie oficera do tajnego związku. W tym bowiem wypadku może być orzeczona tylko kara wykluczenia z korpusu oficerskiego“. (n - e)

(22) Należenie do związków tajnych—zakaz. Deklaracje.

(Regulamin służby wewn. O.1.1924 cz. II, pkt 2-gi).

Praca dla dobra Rzeczypospolitej i jej siły zbrojnej, dozwolona jest wyłącznie na drodze jawnej i legalnej. Należenie do tajnych związków, organizacyj, stowarzyszeń i t. p. wszelkiego rodzaju i pokroju, bez względu na ich cel i zakres działania, jest żołnierzom bezwarunkowo wzbronione. Niniejsze postanowienie regulaminu obowiązuje prawnie i moralnie cały korpus oficerski. Przekroczenie więc niniejszego zakazu będzie równoznaczne z naruszeniem dyscypliny wojskowej i zobowiązań moralnych; pociągnie za sobą, niezależnie od odpowiedzialności sądowo karnej, o ile takowa utraty stopnia oficerskiego za sobą nie pociągnie — dochodzenie na drodze sądów honorowych i wykluczenie z korpusu oficerskiego.

Przy uzyskaniu stopnia oficerskiego, oficer składa następującą deklarację:

Imię i nazwisko
Stopień
Przydział

D E K L A R A C J A.

Stwierdzam, że punt 2, cz. II regulaminu służby wewnętrznej, omawiający stanowisko oficera, jest mi znany w całej osnowie.

(Dz. Rozk. № 7/24, poz. 91.—O. V. Szt. Gen. 3552:O).

Powyższe postanowienia regulaminu są obowiązujące niezależnie od podpisania deklaracji.

(23) Interpretacja art. 5 stat. o. s. h.

(L: 31335/V/O. z dnia 18/IV 1924 r.)

Ustęp końcowy art. 5 stat. o. s. h. należy rozumieć w ten sposób, że tylko swobodna ocena czynu wpływa na decyzję sądu honorowego co do stopnia kary, jaką ma orzec, oraz co do porządku, w jakim kary te wymierza.

Względ na poprzednie ukarania oficera ma niewątpliwie wpływ na kształtowanie się decyzji sądu honorowego w tym kierunku, sąd nie potrzebuje jednak trzymać się dokładnie porządku kar, podanego w art. 5 stat. o. s. h.

W czegółności kara „surowej nagany i ostrzeżenia” nie musi pociągać za sobą bezwzględnie, jako karę następną, wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Ostrzeżenie, jako kara orzeczona wraz z surową naganą w myśl pktu b) art. 5 stat. o. s. h. ma na celu danie oficerowi pewnego czasu do poprawy, bywa więc stosowane wtedy, kiedy oficer miałby już stracić stopień za popełnienie pewnego czynu, sąd jednak uwzględnił takie okoliczności łagodzące, które uzasadniały nadzieję poprawy.

Skutek ostrzeżenia jest taki, że oficer, któryby po orzeczeniu przeciw niemu przez sąd honorowy „surowej nagany i ostrzeżenia” popełnił czyn taki sam, lub podobny do tego, który był przyczyną ostrzeżenia,—albo też czyn, zasługujący na karę wyższą niż nagana (pkt a) art. 5 stat. o. s. h.) powinienby, jako oficer, nie rokujący więcej nadziei poprawy, być ukarany w myśl pktu c) art. 5 stat. o. s. h.

(24) Surowa nagana i ostrzeżenie

(Dep. IX—№ 237/24 z dnia 8.III.1924 r.).

Ostrzeżenie jako drugi stopień kary w połączeniu z surową naganą ma znaczenie tylko przestrogi, że, w razie powtórzenia takiego samego lub analogicznego czynu, dotknięty tą karą może zań zostać ukarany, już surowiej, t. j. zostać wykluczonym z korpusu oficerskiego, co jednak zależy od okoliczności danego wypadku niekoniecznie musi nastąpić wobec tego, że w myśl ostatniego ustępu artykułu 5-go statutu o. s. h. wypadki i porządek stosowania kar w art. 5 tegoż statutu wyszczególnionych zależą całkowicie od uznania sądu honorowego.

(25) Orzekanie ofic. sądu honorowego.

Sąd honorowy nie powoduje się w swych orzeczeniach żadnymi sztywnymi normami, lecz tylko wskazaniami swego sumienia, poczucia honoru i obowiązku (ob. art. 62 stat.) i jedynie w dwóch wypadkach statut niniejszy przesądza treść orzeczenia, mianowicie:

a) w wypadku stwierdzenia przez o. s. h. iż oficerowie pozostający w zatargu honorowym nie wykonali w oznaczonym terminie wydanego im przez o. s. h. nakazu pogodzenia się — (ob. zał. 2 do art. 33) sąd honorowy musi stwierdzić winę podsądnych i tylko ma wolność w zastosowaniu rodzaju kary,

b) w wypadku stwierdzenia przez sąd honorowy należenia oficera do związku tajnego, kwestja winy i kary jest zarówno przesądzoną i o:zeczenie o. s. h. może opiewać jedynie na wykluczenie z korpusu oficerskiego.

(26) Utrata stopnia oficerskiego.

(Ust. o podst. obow. i praw. ofic. w. p.).

Art. 27. Oficera nie można pozbawiać stopnia oficerskiego, jak tylko:

- a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego;
- b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego;
- c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

(27) Wykonanie orzeczenia skazującego.

(Rozporządź. wykon. do ust. o podst. obow. i praw.).

§ 7. W wypadku, przewidzianym w punkcie a) art. 27 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów w. p., ministerstwo spraw wewnętrznych zawiadamia o utracie przez oficera obywatelstwa polskiego ministra spraw wojskowych, który ogłasza o powyższem i o pozbawieniu wskutek tego oficera jego stopnia — w dzienniku urzędowym m. s. wojsk. i zarządza jego skreślenie ze spisów oficerów.

W wypadku przewidzianym w punktach b) i c) art. 27 tejże ustawy, odnośni prokuratorzy, wzgl. przewodniczący odnośnych sądów honorowych, zawiadamiają o zapadnięciu prawomocnego wyroku wzgl. orzeczenia, pozbawiającego oficera jego stopnia, ministra spraw wojskowych, który postępuje, jak wskazano w ustępie 1-szym niniejszego paragrafu.

§ 107. Postanowienie § 7 niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie do oficerów rezerwy.

(28) Art. 6. Wykluczenie z korpusu oficerskiego wskutek orzeczenia sądu honorowego [pociąga za sobą:

1. pozbawienie prawa do noszenia munduru wojskowego;
2. pozbawienie prawa powrotu do wojska na zawsze.

Wykluczenie to natomiast] **nie pozbawia winnego rzeczywiście wysłużonych praw pensyjnych.** (n—f)

(29) Oficerowie wykluczeni z korpusu oficerskiego.

(L: 15818./V/O. z dnia 6.VI.1925 r.).

Art. 6 statutu o. s. h. (prócz ustępu ostatniego) stracił swą moc obowiązującą jako sprzeczny z ustawami później wydanymi, a to ust. o podst. obow. i praw. ofic. w. p. (Dz. Ust. № 32/22, poz. 256) i ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. Ust. № 61/24, poz. 609).

(30) Wyjaśnienie art. 6 stat.

Artykuł 6 statutu o. s. h. przywiązywał do wykluczenia z korpusu oficerskiego pozbawienie prawa noszenia munduru, jakoteż prawa powrotu do wojska—jednakże postanowienia te statutu, o. s. h. utraciły swą moc obowiązującą, jako sprzeczne z ustawami później wydanymi. Mianowicie ustawa o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów w. p. z dnia 23 marca 1922 r. stanowiąca w art. 27 że oficer może być pozbawiony stopnia oficerskiego w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego, takich konsekwencji pozbawienia stopniu nie przewidywała; przeciwnie zaś ustawa o powszechnym obowiązku służby wojskowej z dnia 23 maja 1924 r. w art. 2-gim wyraźnie postanawia, że „powszechna służba wojskowa jest obowiązkiem każdego obywatela Rzeczypospolitej“ i od obowiązku tego zostają zwolnieni obywatele polscy tylko w wypadkach określonych art. 79 i 112 tejże ustawy. W szczególności art. 79 ustawy o powszechn. obow. służby wojsk. w łączności z art. 8 tejże ustawy i § 10 rozporządzenia wykonawczego do niej (Dz. Ust. Nr. 37/25, poz 252) przewiduje, między innymi, zwolnienie od obowiązku służby wojskowej wskutek zasądzenia prawomocnym wyrokiem sądowym, jednak tylko w wypadku, jeżeli wyrok ten opiewał na pozbawienie praw obywatelskich, z wyrok taki może być wyrzeczony jedynie przez sąd karny, a nie honorowy.

Na tej zasadzie zostają oficerowie pozbawieni stopnia w drodze prawomocnego orzeczenia ofic. sądu honorowego, po skreśleniu z listy oficerów, wcielani jako szeregowi, poczem mają do nich zastosowanie wszystkie przepisy odnoszące się do szeregowych tego charakteru służby, do którego zostali przeznaczeni (szereg. wojska stałego, rezerwy i t. d.), a zatem także przepisy co do odbywania ćwiczeń, jak również przepisy o noszeniu munduru.

(31) Art. 7. Sędziom honorowym i obrońcom pod rygorem odpowiedzialności przed sądem honorowym, nie wolno jest rozgłaszać faktów, o których się dowiedzieli z tytułu wykonania swych obowiązków.

(32) Zakaz ogłaszania w prasie wyniku ofic. spraw honorowych.

(Dz. Rozk. № 42/21, poz. 762. — O.V. Szt. Gen. 16463 O.).

W wyjaśnieniu art. 7 i 57 statutu oficerskich sądów honorowych o tajności oficerskich spraw honorowych i zakazie ich rozgłaszania, podaję do wiadomości i ścisłego przestrzegania, że treść rozpraw i orzeczeń oficerskich sądów honorowych w jakiegokolwiek formie nie może być podawana w prasie ogólnej wiadomości, pod groźbą odpowiedzialności karnej przed sądami wojskowymi za naruszenie tajemnicy służbowej.

(33) Oficerowie rezerwowi jako obrońcy. w o. s. h.

(Dz. Rozk. № 18/24, poz. 276.—O.V. Szt. Gen. 6384.O).

Paragraf 106 rozp. wyk. w przedmiocie wykonania ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach ofic. w. p. (dod. do Dz. Rozk. № 11/23, poz. 149), uzupełniam następującym ustępem końcowym:

„Oficerowie rezerwowi, stający w charakterze obrońców przed oficerskimi sądami honorowemi, obowiązani są występować w mundurze“.

(34) Zachowanie tajemnicy.

Sędziowie honorowi, tudzież obrońcy przed sądami honorowemi, w razie niezachowania w tajemnicy faktu, o którym się dowiedzieli na skutek pełnienia swoich obowiązków, sędziego wzgl. obrońcy — zostają pociągnięci do odpowiedzialności sądowo-honorowej, zawsze, ponadto mogą, a w razie rozgłoszenia tych faktów w prasie, muszą, być także pociągnięci do odpowiedzialności sądowo-karnej.

Ażeby można było pociągnąć do odpowiedzialności sądowo-honorowej oficerów rezerwy, nałożono na nich obowiązek występowania przed oficerskim sądem honorowym w mundurze, poczem w myśl art. 84 ust. o podst. obow. i praw. ofic. w. p. podlegają oni orzecznictwu oficerskich sądów honorowych,

O ileby art. 84 ust. o postaw. obow. i praw. ofic. w. p. został znolizowany w tym kierunku, że na równi z oficerami zawodowymi, oficerowie rezerwy zostaliby poddani orzecznictwu sądów honorowych za czyny spełnione w każdym czasie, bez względu na służbę i strój, natenczas nakładanie na oficerów rezerwowych obowiązku występowania przed o. s. h. w mundurze, stałoby się zbędne.

Jak dotąd ze względu na zabezpieczenie tajemnicy rozpraw sądów honorowych, jest to koniecznym, i przewodniczącemu sądu honorowego nie wolno dopuścić w charakterze obrońcy, oficera rezerwy nie występującego w mundurze.

(35) Art. 8. W postępowaniu honorowem obrona jest dopuszczalna z tym wszakże warunkiem, że obrońcami mogą być tylko oficerowie w stopniu conajmniej równym oskarżonemu.

(36) Obrońcy w oficerskich sądach honorowych.

(L: 6384/V/O z dnia 18.IV.1924 r.)

Art. 8 stat. o. s. h. nie ogranicza liczby występujących przed o. s. h. obrońców.

(37) Wynagrodzenie za spełnienie funkcji obrońcy przed ofic. sąd. hon.—zakaz proponowania.

(Dz. R. №18, 24 poz. 277.—O. V. Szt. Gen. 6384. O).

Funkcja obrońców przed oficerskimi sądami honorowymi, której spełnianie jest uzależnione, w myśl art. 8 statutu ofic. sąd. hon., od posiadania przez obrońcę stopnia oficerskiego, z natury stosunku pomiędzy oficerami, musi być bezpłatna.

Nawet samo proponowanie jakiegokolwiek wynagrodzenia za tę czynność jest rzeczą niedopuszczalną.

Powyższe odnosi się zarówno do oficerów zawodowych, jak i rezerwowych.

(38) Warunki pełnienia obrony przed o. s. h.

Jeden oskarżony, odmiennie niż w postępowaniu przed wojskowymi sądami karnymi, może mieć kilku obrońców, od których bynajmniej nie wymaga się wykształcenia prawniczego. Każdy obrońca przed oficerskim sądem honorowym musi odpowiadać następującym warunkom:

a) być oficerem zawodowym lub niezawodowym;

b) posiadać stopień nie niższy od stopnia oskarżonego;

c) nie znajdować się samemu pod śledztwem sądowo-karnym lub sądowo-honorowym;

d) nie być zawieszonym w urzędowaniu (czynnościach służbowych, przez Izbę adwokacką w wykonaniu adwokatury);

e) oficerowie rezerwy (posp. ruszenia) muszą występować w mundurze.

f) za obronę nie wolno brać obrońcy zapłaty, ani wynagrodzenia w jakiegokolwiek postaci.

(39) Art. 9. Przepisy statutu niniejszego obowiązują w wojsku polskim zarówno w czasie pokoju, jak w polu.

(40) Zmiana obowiązującego statutu o. s. h.

Statut niniejszy ustanowiony został dekretem Naczelnego Wodza, będącego wówczas zarazem Naczelnikiem Państwa, mógł więc być zmieniony poza ustawą tylko dekretem Naczelnego Wodza, co kilkakrotnie nastąpiło, obecnie zaś może być zmieniony tylko przez rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej,—albo ustawę uchwaloną przez sejm. Ustawa o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów w. p. (Dz. Ust. № 32/22, poz. 256) kwestję tę przewidziała w art. 63, który opiewa: „Statut oficerskich sądów honorowych i przepisy dyscyplinarne do czasu ustawowego unormowania będą wydane w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej“.

TYTUŁ II.

Organizacja oficerskich sądów honorowych.

Rozdział I.

Ustrój i klasyfikacja sądów honorowych w czasie pokoju.

(41) Art. 10. Oficerskie sądy honorowe są instytucjami stałymi i dzielą się na:

- a) sądy honorowe instancji pierwszej;
- b) sądy honorowe instancji drugiej (odwoławczej).

(42) Art. 11. Oficerskie sądy honorowe instancji pierwszej formowane są osobno dla każdej z niżej wyszczególnionych kategorii oficerów:

a) dla stopni od podporucznika do kapitana włącznie — przy pułkach, oddziałach równorzędnych, departamentach Ministerstwa i przy Sztabie Generalnym;

b) c) „dla wszystkich oficerów sztabowych, bez różnicy, czy dowodzą pułkami, względnie zajmują stanowiska równorzędne, czy też nie, mają być sformowane wspólne sądy honorowe przy dtwach O. K. przy Ministerstwie Spraw Wojskowych i przy Naczelnem Dowództwie. Ministerstwo Spraw Wojskowych i Naczelne Dowództwo mogą się też połączyć celem utworzenia jednego wspólnego sądu honorowego dla oficerów sztabowych“;

d) dla wszystkich generałów — jeden na całe państwo przy Ministerstwie Spraw Wojskowych. (n — a)

(43) Nazwy sądów honorowych różnej kategorii.

(Dz. Rozk. № 28/23, poz. 373.—O. V. Szt. Gen. 7479.O).

Ustalam następujące nazwy dla sądów honorowych różnej kategorii art. 11 statutu oficerskich sądów honorowych:

1) dla kategorii a) „Sąd Honorowy dla oficerów młodszych przy.....“ (tu następuje oznaczenie oddziału, zakładu lub urzędu, przy którym sąd ten funkcjonuje);

2) dla kategorii b) i c) „Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych przy.....“;

3) dla kategorii d) „Sąd Honorowy dla generałów“.

(44) Ilość kompletów orzekających.

Ilość sądów nie oznacza zarazem, ilości kompletów orzekających. Przy jednym sądzie mogą funkcjonować dwa i więcej komplety orzekające.

(45) Art. 12. Dla sztabów, urzędów i zakładów wojskowych, nie wchodzących w skład pułków i oddziałów równorzędnych, lecz podlegających ministrowi spraw wojskowych, szefowi sztabu generalnego oraz dowódcom okręgów korpusów, dywizyj—formowane są oficerskie sądy honorowe typu, w art. 11, a, b, wskazanego — przy sztabach odnośnych oddziałów, urzędów i zakładów wojskowych jeżeli liczba oficerów wspomnianych oddziałów wojskowych dorównywuje etatowej liczbie oficerów pułku, w przeciwnym zaś razie z rozkazu dowódcy okręgu korpusu formuje się jeden sąd dla dwóch względnie więcej oddziałów lub też wspomniane oddziały wojskowe zostają przydzielone do właściwości sądu honorowego najbliższego pułku lub urzędu wojskowego i mają w tym wypadku prawo wyboru do składu tegoż sądu proporcjonalnie na dany oddział przypadającą liczbę sędziów honorowych. (n — g)

(46) Art. 13. (skreślony). (n — a)

(47) Utworzenie sądów honorowych dla oficerów służb specjalnych.

(Dz. Rozk. 13/20, poz. 321. — Oddz. VI Szt. 1690/20-916/O.S.)

W związku z Dekretem Naczelnego Wodza z dnia 4.I.20 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów statutu oficerskich sądów honorowych w w. p. (Dzien. Rozk. Wojsk. № 67/19 poz. 2154) oraz w uzupełnieniu względnie częściowej zmianie rozkazów M. S. Wojsk. z dnia 24 lipca 1919 r. poz. 2918 Dz. R. Wojsk. № 82/19 i z dnia 15 sierpnia 1919 r. poz. 3103 Dz. R. Wojsk. № 87/19 zarządzam:

oficerów służb specjalnych, przydzielonych do D. O. K., jak również pełniących służbę przy dowództwach, zakładach i władzach D. O. K., którzy, wedle dotychczasowych przepisów (§ 13 i 20 statutu oficerskich sądów honorowych w w. p.), zniesionych obecnie powołanym wyżej dekretem Wodza Naczelnego z dnia 4.I.1920 r., tworzyć mieli odrębne swe sądy honorowe, przydzielam do istniejących już przy D. O. K. sądów honorowych.

O ile w poszczególnych D. O. K. sądów honorowych jeszcze niema, polecam przeprowadzić natychmiast wybory w myśl przepisów statutu oficerskich sądów honorowych w w. p. oraz powołanego wyżej dekrety Naczelnego Wodza z dnia 4.I.1920 r.

W wyborach do tych sądów honorowych brać mają udział także oficerowie służb specjalnych narówni z innymi oficerami D. O. K.

(48) Utworzenie nowych sądów honorowych na terenie D. O. K.

(L. 1974/V/E z dnia 15.II.1924 r.)

Utworzenie nowych sądów honorowych należy do wyłącznej kompetencji dowódcy O. K. w myśl postanowień art. 12 stat.

(49) Art. 14. Oficerowie znajdujący się powyżej trzech miesięcy poza swymi okręgami lub oddziałami wojskowymi, zarówno oficerowie rezerwowi i dymisjonowani (art. 4), sążeni są z rozkazu dowództwa okręgu korpusu przez sądy honorowe odnośnej kategorii okręgu, pułku, oddziału lub urzędu wojskowego, najbliższego do miejsca popełnienia inkryminowanego czynu. (n — g)

(50) Przeniesienie służbowe ponad trzy miesiące.

Art. 14 stosuje się zarówno do tych oficerów, którzy już faktycznie znajdują się od trzech miesięcy poza swym oddziałem, jakoteż do tych, którzy zostali przeniesieni służbowo poza obręb formacji macierzystej (wzgl. DOK.) na czas najmniej trzymiesięczny.

(51) Oficerowie korpusu ochrony pogranicza—właściwość sądów honorowych.

(Dz. R. № 10/25 poz. 114. — O. V. Szt. Gen. 2720 E).

Celem uregulowania właściwości sądów honorowych w stosunku do oficerów K. O. P. zarządzam:

Oficerów sztabowych z dowództwa K. O. P. przydzielam do sądu honorowego dla oficerów sztabowych przy D. O. K. № I, oficerów zaś młodszych tegoż d-twa—do sądu honorowego dla oficerów młodszych przy D. O. K. № I.

Oficerowie sztabowi i oficerowie młodszy, pełniący służbę w oddziałach K. O. P., podlegają sądowi honorowemu odpowiedniej kategorii tego oddziału, który ma miejsce postoju najbliższej miejsca postoju oddziału K. O. P.

Ustalenie sądów honorowych właściwych dla danych oddziałów K. O. P. winno nastąpić przez dowódców O. K., na których terenie stacjonują brygady O. P. Jednocześnie należy przekazać tym nowoustanowionym sądom zawisłe w innych sądach honorowych sprawy oficerów K. O. P.

Wszyscy oficerowie K. O. P. wobec przeprowadzenia wyborów do sądów honorowych na rok 1925 będą brali udział w wyborach dopiero przy dokonywaniu tychże na rok 1926.

W myśl rozkazu L 32051/V O. Szt. Gen. (Dz. Rozk. № 21/24 poz. 320) „właściwym dowódcą“ w sprawach oficerów K. O. P. jest ten przełożony oficera, który wdrożył postępowanie honorowe, lub przekazał sprawę właściwemu sądowi honorowemu, a więc każdy przełożony bezpośredni od dowódcy bataljonu O. P., lub wyższy; wobec tego dowódcy oddziałów, przy których obecnie istniejące sądy honorowe będą wyznaczone, jako właściwe dla spraw oficerów K.O.P., nie będą mieli w tych sprawach uprawnień właściwego dowódcy.

(52) Oficerowie odkomenderowani—właściwość sądów honorowych.

(Dz. R. № 11/25, poz. 125.—O. V. Szt. Gen. 19674.24 O).

Doszło do mojej wiadomości, że sądy honorowe kadr instruktorskich kursów i szkół wojskowych są przeciążone honorowemi sprawami oficerów, odkomenderowanych w charakterze słuchaczy do tych szkół, względnie kursów.

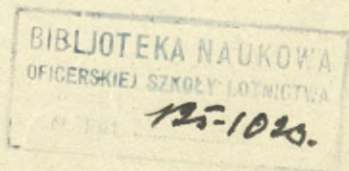
W związku z art. 14 statutu oficerskich sądów honorowych wyjaśniam:

Sprawy honorowe oficerów odkomenderowanych na kursy wojskowe lub do szkół wojskowych, należą:

a) do sądu honorowego, któremu dani oficerowie podlegali przed odkomenderowaniem, o ile odkomenderowani zostali szkoły na kurs, trwający mniej, niż 3 miesiące;

b) do wyznaczonego przez dowódcę O. K.—sądu honorowego oddziału (zakładu, urzędu) znajdującego się najbliżej miejsca inkryminowanego czynu, — o ile odkomenderowanie nastąpiło do szkoły lub na kurs, trwający dłużej, niż 3 miesiące.

Sąd honorowy kadry instruktorskiej nie powinien być przez dowódcę O. K. wyznaczony do rozpatrywania spraw frekwentantów, pozatem dowódcy O. K. przysługuje prawo wyznaczenia tego z sądów honorowych właściwej kategorii,

najbliższych miejsca popełnienia inkryminowanego czynu, który najmniej jest obciążony sprawami.

W związku z powyższym wyjaśnieniem zarządzam, aby wszystkie sprawy honorowe oficerów odkomenderowanych w charakterze słuchaczy do szkół lub na kursy a znajdujące się w sądach, do których, w myśl powyższego wyjaśnienia nie należą, zostały natychmiast skierowane do właściwych sądów honorowych.

W wypadku ewentualnych sporów kompetencyjnych zwracam uwagę na art. 40 statutu oficerskich sądów honorowych.

(53) Przekazywanie spraw sądom honorowym kadry instruktorskiej szkoły.

(L: 18418/V/O z dnia 2 lipca 1925 r.)

Dowódca O. K. może sądowi honorowemu kadry instruktorskiej szkoły leżącej na terenie jego O. K. przekazywać do rozpatrywania sprawy honorowe oficerów, nie będących frekwentantami tej szkoły.

(54) Oficerowie O. K. T. W. i K. T. W. i jurysdykcja sądów honorowych.

(Dz. R. 39/21, poz. 706.—O. V. Szt. Gen. 10620.O).

Ze względu na zwinięcie K.T.W. i O.K.T.W. z dniem 18.VII.1921 r., w myśl rozkazu O. IV. Szt. Gen. 3695.21 Kom. zarządzam:

1. Oficerowie Wojskowej Sekcji Kolejowej przy M.K.Ż. podlegają pod względem orzecznictwa sądów honorowych:

- a) oficerowie młodszy do kapitana włącznie, S. H. dla oficerów młodszych przy D.O.K. I.
- b) oficerowie sztabowi S.H. dla ofic. sztab. przy D.O.K. I.

2. Oficerowie z Wojskowych Wydziałów Kolejowych przy Dyrekcjach Kolejowych podlegają orzecznictwu S. H. przy poszczególnych D.O.K. na terytorjum których Wydz. Wojsk. Kol. się znajdują, a to:

- a) oficerowie młodszy do kapitana włącznie, S. H. dla oficerów młodszych przy D. O. K.
- b) oficerowie sztab. S. H. dla ofic. sztab. przy D. O. K.

3. Oficerowie Wojskowego Wydziału Kolejowego w Gdańsku podlegają orzecznictwu Sądów Honorowych przy D.O.K. VIII na zasadach powyższych.

(55) Oficerowie sztabowi Wyższej Szkoły Wojennej i Wyższej Szkoły Intendentury a jurysdykcja sądu honorowego.

(Dz. R. № 4/25, poz. 42.—O. V. Szt. Gen. 31253/24 E).

Na zasadzie art. 11 statutu wyłączam oficerów sztabowych Wyższej Szkoły Wojennej i Wyższej Szkoły Intendentury (wykładowców, asystentów i słuchaczy) z pod kompetencji jurysdykcyjnej sądu honorowego dla oficerów sztabowych przy D. O. K. I. i poddaję ich kompetencji sądu honorowego dla oficerów sztabowych przy M. S. Wojsk.

(56) Oficerowie studjujący zagranicą — wyznaczenie sądu honorowego.

(L. 4654/V/E z dnia 21.III.1924 r.)

Oficerów odkomenderowanych na studia zagraniczne, podporządkowuję na czas ich pobytu zagranicą kompetencji sądów honorowych przy Min. Spr. Wojsk. (Gabinet Ministra).

(57) Art 15. Oficerskimi sądami honorowymi instancji drugiej są dla kategorii w art. 11 wskazanych:
dla sądów honorowych kategorii a)—sądy honorowe kategorii b;
dla sądów honorowych kategorii b) — „sąd honorowy dla generałów“.

Od orzeczeń wydanych przez sąd honorowy dla generałów w instancji pierwszej, niema środka prawnego. (n-a).

(58) Art. 16. Oficerskie sądy honorowe składają się z siedmiu członków i urzędują kolegjalnie w składzie sędziów honorowych, z wolnego wyboru oficerów.

(59) Art. 17. Biurowość sądów honorowych organizowana jest przez teżsame sądy i prowadzona w myśl niniejszych przepisów, pod odpowiedzialnością przewodniczących właściwych.

(60) Przewodniczący właściwy.

Przewodniczącym właściwym jest przewodniczący ofic. sądu honorowego, chociażby nie był przewodniczącym danego kompletu orzekającego.

(61) Wyciągi z list kwalifikacyjnych i kart ewidencyjnych oficerów dla sądów wojsk.

(Dz. R. № 16/22, poz. 237. — O. V. Szt. 15141 Ew.)

W sprawie przesyłania sądom wojskowym na ich żądanie odpisów list kwalifikacyjnych i kart ewidencyjnych oficerów — zarządzam:

Sądy wojskowe mają się zwracać w razie potrzeby po wyciągi z list kwalifikacyjnych i kart ewidencyjnych oficerów wyłącznie do oddziałów (pułków), wzgl. zakładów i dowództw, przy których oficerowie ci służbę pełnią, lub ostatnio pełnili, a nie jak dotychczas jest praktykowanym do m.s.wojsk.

Sądy mają podawać dokładnie, jakich dat o danym oficerze potrzebują, aby uniknąć sporządzania odpisów całych list kwalifikacyjnych, czy kart ewidencyjnych, jeżeli wystarczy jedynie uwierzytelniony wyciąg.

Rozdział II.

O wyborach członków oficerskich sądów honorowych w czasie pokoju.

(62) Art. 18. Członkowie każdego z sądów honorowych w art. 11 wymienionych, wybierani są przez ogół danej kategorii oficerów odnośnego oddziału, urzędu lub zakładu wojskowego corocznie w miesiącu grudniu, na każdy rok kalendarzowy.

(63) Wybory do sądów honorowych.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 87/19, poz. 3103. — D. Praw.).

Wybory do sądów honorowych — zarządzają:

1. Dla kategorii sądów honorowych wymienionych w art. 11 lit. a) statutu.

a) przy pułkach i oddziałach równorzędnych ich dowódcy,

b) przy sztabach oddziałów, urzędów i zakładów wojskowych, nie wchodzących w skład pułków i oddziałów równorzędnych, lecz podlegających szefowi sztabu generalnego lub dowódcom okręgów korpusów lub dywizyj (art. 12) — szef sztabu generalnego, względnie jego zastępca, dowódca okręgów korpusów, względnie dywizyj, przyczem tymże dowódcom służy prawo formowania jednego sądu dla dwóch, względnie więcej oddziałów, lub też przydzielenia tychże do właściwości sądu honorowego najbliższego pułku lub urzędu wojskowego, jeżeli zachodzą warunki w art. 12 statutu przewidziane,

c) przy sztabach oddziałów, urzędów i zakładów wojskowych nie wchodzących w skład pułków i oddziałów równorzędnych, lecz podlegających ministrowi spraw wojskowych—Minister Spraw Wojskowych.

2. Dla kategorii sądów honorowych wymienionych w art. 11 lit. c statutu:

a) przy D. O. K — dowódca okręgu korpusu,

b) przy sztabie generalnym i ministerstwie spraw wojskowych—minister spraw wojskowych. Ci oficerowie głosują razem i tworzą jeden wspólny dla siebie sąd honorowy.

3. Dla kategorii sądów honorowych, wymienionych w art. 11 lit. d i w art. 28 lit. c statutu—Ministerstwo Spraw Wojskowych, który je przeprowadzi przez szefa gabinetu ministra drogą pisemną sposobem, wskazanym w załączniku I statutu.

(64) Art. 19. Wybory członków oficerskich sądów honorowych odbywają się za pomocą tajnego głosowania. „Wybory mogą być przeprowadzone albo na zebraniach ogólnych, albo drogą pisemną. W obu wypadkach do ważności wyborów potrzeba, aby w nich wzięło udział przynajmniej $\frac{2}{3}$ ogólnej ilości uprawnionych do głosowania, za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali zwyczajną większość głosów spośród głosujących“.
(n — a)

(65) Wybory do sądów honorowych—wyjaśnienie.

(L. 38600/V/O z dnia 28.XII.1923 r.).

W sprawie większości głosów przy wyborach do o. s. h. miarodajnym jest dekret Naczelnego Wodza z dnia 4.I.1920 (Dz. Rozk. № 5/20, poz. 84), jako późniejszy od dekretu zawierającego statut o. s. h. Za wybranych do s. h. należy przeto uważać tych kandydatów, którzy otrzymali względną większość głosów, choćby nawet uzyskana ilość nie wynosiła połowy liczby biorących udział w głosowaniu.

(66) Przepisy wykonawcze o wyborach do oficerskich sądów honorowych.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 87/19, poz. 3103.—D. Praw.).

V. Zarządzający wybory wyznaczają służbę w dzień wyboru w ten sposób, aby przepisane w art. 19 statutu zebrania mogły się odbyć i aby oficerowie wszystkich oddziałów i rodzajów broni byli w możności wziąć udział w głosowaniu.

VI. W rozkazie, wyznaczającym miejsce, dzień i godzinę wyborów, należy wymienić wymaganą w art. 19 statutu ilość obecnych, uprawnionych do głosowania, bez której wybory ważne odbyć się nie mogą.

Wyborv dla każdej kategorii sądów honorowych, wymienionych w art. 11a i 11b—c statutu, odbywają się oddzielnie.

VII. Stawienie się do wyborów i oddanie głosu jest obowiązkiem służbowym.

Głos oddaje się osobiście.

VIII. Mandatu członka sądu honorowego wolno się zrzec tylko z wyjątkowo ważnych, przez dowódcę uznanych przyczyn.

IX. Ogólne zebrania wyborcze odbywają się pod przewodnictwem oficera najstarszego stopniem z pośród obecnych, który o wyniku wyborów melduje pisemnie przełożonemu, który zarządził wybory.

Do obliczenia głosów przewodniczący może powołać potrzebną ilość oficerów.

X. W razie niedojścia wyborów do skutku z powodu niedostatecznej ilości przybyłych wyborców, najstarszy stopniem oficer, na ogólnym zebraniu obecny, melduje o tem dowódcy celem bezzwłocznego zarządzenia ponownego terminu wyborów.

(67) Art. 20. (zniesiony). (n — a)

(68) Pzepisy o pisemnych wyborach sędziów oficerskich sądów honorowych korpusów służby specjalnej.

1. Corocznie w pierwszej połowie listopada wszystkim oficerom należącym do właściwego korpusu służby specjalnej, z rozkazu szefa korpusu przesyła się imienny spis wszystkich oficerów korpusu z oznaczeniem osób, mających prawo być wybranymi na stanowisko sędziów honorowych.

2. Jednocześnie ze spisem (§ 1) rozsyła się wszystkim oficerom korpusu opatrzone pieczęcią korpusu karty wyborcze i koperty, z oznaczeniem stopnia, nazwiska wyborcy i numeru listy. Kartę wyborczą zakleja się do koperty, złożwszy kartę we czworo.

3. Koperty zawierające wypełnione karty wyborcze, najpóźniej na pierwszego grudnia każdego roku, służbowo powinno być przedłożone szefowi korpusu. Koperty te pozostają zamknięte aż do terminu obliczenia głosów.

4. Dla obliczenia oddanych głosów pisemnych szef korpusu niezwłocznie wyznacza komisję skrutacyjną z siedmiu oficerów odnośnego korpusu.

5. Komisja skrutacyjna na posiedzeniu, w obecności wszystkich członków, otwiera koperty, wyjmując z nich karty wyborcze i odkłada je osobno, nie rozkładając ich i nie czytając.

6. Korperty z nazwiskami dołącza się do protokołu w celu ustalenia składu liczebnego wyborców.

7. Po oddzieleniu kart wyborczych od kopert i zmieszaniu Komisja przystępuje do ich odczytywania i do obliczenia głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

9. Przy równości szans, kwestję wyboru rozstrzyga się głosowaniem.

10. Cała procedura wyborcza powinna być zakończona przed 31 grudnia.

(68a) Zniesienie załącznika I do art. 20.

Załącznik 1 do art. 20 został zniesiony Dz. Rozk. Nr. 5/20, poz. 84.— Choć nieobowiązujący, może jednak prócz pktu 8-go nadal być stosowany przy wyborach pisemnych.

(69) Art. 21. Sposobem określonym w art. 19 wybiera się siedmiu sędziów i pięciu zastępców. (n — a)

(70) Mandaty sędziów.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 87/19, poz. 3103.—D. Praw.).

XII. Mandaty wybranych sędziów honorowych i ich zastępców gasną z dniem 31 grudnia; następnie wybory mają się odbyć tymże trybem w terminie, w art. 18 statutu wskazanym.

Najdalej do 31 grudnia każdego roku wynik wyborów ma być ogłoszony w Rozkazach Dziennych.

(71) Zmiana art. 21 stat.

(L. 3985/V/O z dnia 15.II.1924 r.).

Dekret Naczelnego Wodza z dn. 4 stycznia 1920 (Dz. Rozk. № 5/20, poz. 84) częściowo zmienia statut o s. h., który jako dekret Naczelnego Wodza był ogłoszony w Dz. Rozk. Wojsk. № 67/19. Postanowienia dekretu późniejszego unieważniają postanowienia dekretu wcześniejszego, to znaczy, że przepis art. 21 i 26 stat. o. s. h. dziś już nie obowiązuje w myśl pktu 3 dekretu z 4.I.1920 r. (Dz. Rozk. № 5/20, poz. 84) czyli, że oficerowie sztabowi do s. h. dla oficerów młodszych nie mogą być wybierani.

**(72) Oficerskie sądy honorowe dla oficerów młodszych. —
zakaz wybierania oficerów sztabowych'**

(L. 7382/V/O z dnia 24.IV.1924 r.).

Wybory do s. h. dla oficerów młodszych, w skład których weszli jako przewodniczący oficerowie sztabowi, należy uważać za nieważne tylko w tym wypadku, jeżeli oficerowie sztabowi — wbrew brzmieniu art. 18 statutu o. s. h. uczestniczyli w tych wyborach.

Natomiast, o ile oficerowie sztabowi w wyborach do s. h. dla oficerów młodszych nie uczestniczyli, a wybrani zostali przez oficerów młodszych wbrew brzmieniu pktu 3 dekretu z d. 4.I.1920 r. (Dz. Rozk. № 5/20, poz. 84), należy wyznaczyć przewodniczącym s. h. najstarszego z oficerów młodszych, wybranych na członków względnie, zastępców s. h., a skład sądów skompletować przez powołanie oficerów młodszych, którzy przy wyborach otrzymali największą liczbę głosów, poza kompletami członków, wzgl. zastępców s. h.

(73) Art. 22. W wyborach nie uczestniczą i nie mogą być wybierani dowódcy względnie zwierzchnicy oddziałów, urzędów i zakładów, przy których sąd honorowy jest formowany.

„Na sędziów honorowych i ich zastępców w sądach honorowych kategorii d) mogą być wybierani tylko generałowie, pełniący służbę w Warszawie“. (n — b)

(74) Art. 23. Nie może zostać sędzią honorowym i zastępcą tegoż:

- a) kto nie ukończył 21 lat życia;
- b) kto jest zawieszony przez nakaz dyscyplinarny w pełnieniu obowiązków, aż do czasu zniesienia nakazu;
- c) kto pozostaje pod dochodzeniem dyscyplinarnym lub honorowym oraz śledztwem wstępnym lub sądem;
- d) kto był karany sądownie powyżej kary aresztu.

(75) Przeniesienie członka (przewodniczącego) oficerskiego sądu honorowego — do innego oddziału.

(L. 6917/V/O z dnia 18.IV.1924 r.).

W razie przeniesienia oficera, przewodniczącego, wzgl. członka o. s. h., do innego oddziału, chociażby stacjonowanego w tym samym garnizonie, ale posiadającego odrębny sąd honorowy, oficer ten przestaje być przewodniczącym, wzgl. członkiem s. h. oddziału, z którego odszedł.

(76) Oficerskie sądy honorowe—zmiany w ich składach w związku z awansami oficerów.

(Dz. Rozk. № 13/24, poz. 193.—O. V. Szt. Gen. 5849.O).

Stosownie do art. 11 statutu oficerskich sądów honorowych istnieją sądy honorowe dla oficerów młodszych, sądy honorowe dla oficerów sztabowych i sądy honorowe dla generałów.

Członkami, wzgl. zastępcami członków w sądzie honorowym dla oficerów młodszych, mogą być tylko oficerowie młodszy, w sądzie honorowym dla oficerów sztabowych—tylko oficerowie sztabowi, w sądzie honorowym dla generałów — tylko oficerowie korpusu generałów.

Przypominam, że art. 21 i 26 statutu ofic. s. h. zostały częściowo zmienione punktem 3 dekretu Naczelnego Wodza z dnia 4 stycznia 1920 r. D. W. Praw. 460.20. T. (Dz. Rozk. № 5.20, poz. 84), i że oficerowie sztabowi nie mogą więcej wchodzić w skład sądów honorowych dla oficerów młodszych.

W związku z mającymi nastąpić awansami oficerów, zarządzam, co następuje:

1) kapitanowie, wzgl. rotmistrzowie, którzy są członkami lub zastępcami członków w sądach honorowych dla oficerów młodszych,

2) pułkownicy, którzy są członkami lub zastępcami członków w sądach honor. dla oficerów sztabowych, przestają po awansowaniu na majorów, wzgl. na generałów brygady, należeć do składu danego sądu honor. dla ofic. młodszych, wzgl. sądu honor. dla ofic. sztab., a ich czynności obejmą natychmiast odnośni zastępcy.

W wypadku zdekompletowania sądów hon., uniemożliwiającego normalną działalność sądów, należy niezwłocznie zarządzić uzupełnienie tych sądów tylu członkami, wzgl. zastępcami członków sądu hon., ilu w danym sądzie ubyło skutkiem awansu. Uzupełnienie to ma nastąpić w drodze powołania na zastępców tych oficerów, którzy przy ostatnich wyborach otrzymali kolejno największą ilość głosów poza kompletami członków s. h. i zastępców członków s. h., przepisanimi statutem ofic. s. h.

(77) Art. 24. Utrata praw sędziego honorowego i jego zastępcy przed terminem obioru następuje:

- a) w razie śmierci;
- b) w razie wystąpienia ze służby czynnej;
- c) w razie utraty stopnia.

(78) Utrata charakteru i utrata praw sędziego.

W art. 23 wyrażenie „zostać sędzią” ma jak to dalsza treść tego artykułu wskazuje trojakić znaczenie:

- a) objęcie funkcji sędziego („stać się” sędzią) ob. lit. a art.
- b) pełnienie funkcji sędziego („pozostać” sędzią wykonywującym swe funkcje) ob. lit. b, c art.
- c) zachowanie charakteru sędziego („pozostać” w charakterze członka sądu) ob. lit. d art.

Z tego i z innych postanowień wynika:

I. Nie może pełnić obowiązków sędziego, choć nie traci charakteru sędziego, kto:

- a) jest zawieszony przez nakaz dyscyplinarny w pełnieniu obowiązków służbowych aż do czasu zniesienia nakazu;
- b) pozostaje pod dochodzeniem lub śledztwem dyscyplinarnem lub honorowem, aż do czasu zakończenia sprawy tj. uwolnienia lub odbycia kary.—W razie ukarania przez sąd honorowy prosi ukarany dcę właściwego o zwolnienie z funkcji sędziego (zastępcy), której to prośbie dca zadośćuczyni, uważając przyczynę tę z reguły za wyjątkowo ważną;
- c) pozostaje pod dochodzeniem lub śledztwem sądowem, aż do zakończenia sprawy umorzeniem, wyrokiem uwalniającym lub skazującym nie wyżej kary aresztu.
- d) jest wykluczony lub wyłączony w danej sprawie (ob. art. 44 i 45 stat.).

II. Traci mandat sędziego (zastępcy) kto w chwili wyboru, albo w czasie twania kadencji:

- 1) nie ma ukończonych 21 lat
- 2) został dowódcą formacji, przy której dany sąd funkcjonuje
- 3) zaawansował na majora, względnie generała
- 4) został przeniesiony do innego oddziału należącego do innego sądu honorowego
- 5) generał, który został przeniesiony poza Warszawę
- 6) zrzekł się z przyczyn ważnych uznanych przez dowódcę
- 7) był karany sądownie powyżej kary aresztu
- 8) przestał być oficerem zawodowym stanu czynnego
- 9) utracił stopień oficerski
- 10) umarł.

(79) Art. 25. Ponowny, po upływie kadencji wybór sędziów honorowych i zastępców jest dopuszczalny.

(80) Przeprowadzenie wyborów.

Wybory do sądu honorowego zarządza dowódca jednostki przy której dany sąd funkcjonuje i to w miesiącu grudniu, jeżeli wybory mają się odbyć na zebraniu wyborców, — pod koniec listopada, jeśli wybory

mają się odbyć pisemnie. W rozkazie tym wyznacza dowódca miejsce, dzień i godzinę wyborów, przy wyborach pisemnych termin ostateczny nadsyłania kart wyborczych z oznaczeniem miejsca. Zarazem w rozkazie tym podaje dca spis oficerów uprawnionych do głosowania, ułożony w porządku ich stopni, starszeństwa i lokat, jak również wynikającą z tego spisu ilość wyborców ($\frac{2}{3}$ ogółu objętego listą) przy jakiej wybory, ważne odbyć się mogą. W liście tej muszą być umieszczeni wszyscy podlegający danemu sądowi honorowemu, chociażby niepełnoletni, karani sądownie, zawieszeni w czynnościach i inni w myśl art. 23 statutu pobawieni biernego prawa wyborczego, ponieważ:

a) ukarania, dochodzenia i t. p. są tajne i nie wolno ich tą drogą pośrednią podawać ogółowi oficerów do wiadomości;

b) z wyjątkiem zawieszonych w czynnościach wszyscy inni nie tracą czynnego prawa wyborczego.

Jeżeli do danego sądu wybierają oficerowie dwu lub więcej oddziałów, podaje dowódca ilość sędziów przypadających na dany oddział, proporcjonalnie do liczby wyborców. Zarazem wyznacza najstarszego z listy, a w razie jego nieobecności najstarszego lokatą z obecnych jako przewodniczącego zebrania wyborczego.

Przy wyborach pisemnych stosuje się (68) przyczem przy wyborach do sądu dla generałów, podaje się listę generałów pełniących służbę w Warszawie, jako tych, którym przysługuje bierne prawo wyborcze.

Przy wyborach dokonywanych na zebraniu, otwiera zebranie najstarszy stopniem (lokata) z obecnych, uprawnionych do głosowania, poczem odczytuje listę głosujących i stwierdza, czy jest wymagana do ważności wyborów ilość obecnych. Jeżeliby na zebranie wyborcze nie stawilo się $\frac{2}{3}$ uprawnionych do głosowania przewodniczący zamyka posiedzenie i melduje o tem dowódcy właściwemu, który pociąga niesprawiedliwienie nieprzybyłych do odpowiedzialności dyscyplinarnej albowiem udział w wyborach jest obowiązkiem służbowym (przeto zawieszeni w czynnościach nie jawią się); zarazem d-ca rozpisuje termin nowych wyborów.

Jeżeli zebranie wykaże obecność $\frac{2}{3}$ uprawnionych do głosowania, przystępuje przewodniczący do odczytania ustępów statutu odnoszących się do wyborów, następnie rozkazu dowódcy zarządzającego wybory, poczem powołuje komisję skrutacyjną, t. j. 3 — 5 oficerów, których zadaniem jest zebranie i obliczenie głosów, tudzież baczenie, by wybory odbyły się w porządku z zachowaniem przepisów. Następnie po ewentualnych wyjaśnieniach procedury wyborczej przyjmuje przewodniczący zgłoszenia kandydatów, co jednak nie jest koniecznym, poczem zarządza rozdanie kartek wyborczych.—Podanym przez kogokolwiek kandydatom nie wolno oświadczać, iż mandatu nie przyjmą.

Kartę wyborczą wypełnia każdy oficer wpisując na niej 12 nazwisk z listy wyborców. Wolno wypisać każde nazwisko, umieszczone na liście wyborczej, a więc wolno oddać głos na oficera, którego kandydatury nie zgłoszono a także na oficera nieobecnego. Nie wolno natomiast, wpisywać nazwisk nieobjętych listą wyborców, ani nie wolno oddawać karty pustej, tj. niewypełnionej. Karty się nie podpisuje, ponieważ głosowanie jest tajne, lecz składa się ją do koperty lub zwija i oddaje się zbierającemu członkowi komisji skrutacyjnej.

Po zebraniu wszystkich kart komisja przystępuje do obliczenia głosów, poczem przewodniczący ogłasza wynik i zamyka posiedzenie.

Wynik wyborów melduje przewodniczący zebrania dowódcy właściwemu przedkładając mu listę, ułożoną w kolejności zależnie od liczby otrzymanych głosów, zaczynając od oficera, który największą ich ilość otrzymał; w razie gdy kilku otrzymało tę samą ilość głosów umieszcza się ich wedle stopnia, starszeństwa i lokaty, zaczynając od najstarszego. Dowódca oznacza na doręczonej liście jako sędziów pierwszych 7-miu, jako zastępców następnych 5-ciu oficerów, co do których niema żadnych przeszkód.

Przeszkodami są:

a) powody wyliczone w art. 23 statutu (ob. 74),

b) przyczyny wyjątkowo ważne uniemożliwiające lub utrudniające oficerowi pełnienie funkcji sędziego wzgl. zastępcy, przedstawione dcy przez zainteresowanego oficera, — w razie jeżeli dowódca uznał ich ważność.

Ponadto jeżeli w tak ustalonej liście nie została uwzględniona ilość członków sądu przypadająca proporcjonalnie na inny oddział, natenczas oficera, który z danego, niesłusznie pominiętego oddziału, otrzymał największą ilość głosów, wstawia dowódca, w miejsce ostatniego z górnej 7-ki, oficera oddziału, który niesłusznie otrzymał za dużo reprezentantów w sądzie.

Po dokonaniu powyższego dowódca ogłasza w rozkazie dziennym skład sądu honorowego, z rozróżnieniem na sędziów i zastępców, w obrębie każdej grupy wedle stopni i starszeństwa. Listę imienną s. h. dla oficerów młodszych przesyła dowódca właściwy do D-cy O. K., który ją ogłasza również w rozkazie D. O. K.

Nowowybrany sąd honorowy obejmuje swe czynności z dniem 1 stycznia. Już przedtem obejmuje nowowybrany przewodniczący s. h. protokularnie akta s. h., między niemi również protokoły dokonania wyborów i obliczenia głosów. Protokoły te przechowuje się w s. h. w tym celu, aby wypadku zdekompletowania s. h. w ciągu jego kadencji, możliwe było powołanie w skład s. h. tych oficerów, którzy przy wyborach do tegoż s. h. otrzymali następną kolejną większość głosów.

(81) Art. 26. Przewodniczącym sądu honorowego jest sędzia honorowy lub zastępca najstarszy stopniem z należących do danego kompletu orzekającego. (n — a)

(82) Przewodniczący sądu a kompletu.

Najstarszy stopniem (lokata) z listy siedmiu sędziów zostaje przewodniczącym sądu honorowego.

Gdyby się zdarzyło, że zastępca sędziego jest starszy lokatą od przewodniczącego sądu, natenczas przewodniczący (właściwy) sądu powołuje tegoż, starszego od siebie, zastępcę jako przewodniczącego kompletu orzekającego, w którym sam nie zasiada, np. sam z powodu jakichś przeszkód nie może brać udziału, albo gdy są dwa komplety orzekające.—Tak więc w komplecie orzekającym, któremu nie przewodniczy właściwy przewodniczący sądu, obejmuje przewodnictwo najstarszy z obecnych członków sądu bez względu na to, czy jest on wybrany sędzią, czy zastępcą.

(83) Art. 27. Zastępców powołuje przewodniczący w porządku ilości głosów otrzymanych, a w razie równości głosów rozstrzyga starszeństwo stopnia.

„Dowódcy Okr. Korp. zarządzają we własnym zakresie ewentualne wybory uzupełniające do tych sądów honorowych, których skład został zdekompletowany“. (n-c)

(84) Uzupełnienie zdekompletowanego s. h.

(L: 14657/V/O z dnia 24. VII. 1924.):

Uzupełnienie sądu honorowego, zdekompletowanego z jakichkolwiek przyczyn, winno nastąpić aż do następnych normalnych wyborów drogą powołania zamiast brakujących sędziów, wzgl. zastępców — tych oficerów, którzy przy pierwotnych wyborach otrzymali kolejno największą ilość głosów. W wypadku braku danych co do ilości głosów, otrzymanych przez tych, którzy zostali wybrani członkami sądów wzgl. zastępcami, należy przeprowadzić wybory uzupełniające, celem skompletowania ilości członków i zastępców.

(85) Utworzenie drugiego kompletu orzekającego s. h. dla oficerów sztabowych.

(L. 1431/V/O z dnia 28.I.1925 r.)

Zezwalam na utworzenie drugiego kompletu s. h. dla oficerów sztabowych przy d. o. k. przez powołanie na sędziów honorowych tych oficerów, którzy przy wyborach w 1925 r. otrzymali kolejno największą ilość głosów lub przez zarządzenie uzupełniającego wyboru.

(85a) Utworzenie drugiego kompletu orzekającego sądu honorowego dla generałów.

(L. 15830/V/O z dnia 30.V.1925 r.)

Zezwalam na utworzenie drugiego kompletu orzekającego sądu honorowego dla generałów przez powołanie na sędziów honorowych tych generałów, którzy przy wyborach w 1925 r. otrzymali kolejno największą ilość głosów.

Przewodniczący sądu obejmuje przewodnictwo w jednym z kompletów orzekających, przekazując przewodniczenie w drugim komplecie generałowi nastarszemu stopniem, wzgl. starszeństwem i lokatą spośród pozostałych sędziów s. h. jako całości.

Przydział spraw pojedynczym kompletom należy do kompetencji przewodniczącego sądu.

(86) Art. 28. Oficerskimi sądami honorowymi w polu instancji pierwszej są:

a) dla stopni od podporucznika do kapitana włącznie — wspólny sąd honorowy oficerów niższego stopnia odnośnej grupy operującej;

b) dla stopni od majora do pułkownika włącznie — także sąd oficerów wyższego stopnia danego frontu;

c) dla generałów — sąd honorowy przewidziany w art. 11 ust. d.

(87) Art. 29. Sądami honorowymi w polu instancji drugiej są:

a) dla spraw oficerów niższych — sąd dla oficerów sztabowych przy najbliższym dowództwie okręgu korpusu;

b) dla spraw oficerów sztabowych — sąd ogólny dla generałów (art. 11 ust. d).

Od orzeczeń sądu dla generałów nie ma odwołania. (n—g)

(88) Art. 30. Każdy przewidziany w art. 11 ust. a) i b) sąd honorowy oddziału wchodzącego w skład grupy operującej i frontu, dla sformowania wskazanych w art. 28 ust. a) i b) wspólnych sądów honorowych wydziela ze swego składu dwóch starszych sędziów honorowych jako delegatów i jednego jako zastępcę. Zebranie delegatów poszczególnych sądów honorowych (art. 11 ust. a), b) — tworzy odnośny sąd grupy i frontu (art. 28 ust. a) b) —).

(89) Art. 31. Sądy honorowe grupy urzędują przy dowództwie grupy i frontu.

(90) Delegaci.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 87/19, poz. 3103.—D. Praw.)

Delegaci pozostają przy właściwych im oddziałach i wzywani są tylko w razie potrzeby.

Delegacje mają charakter delegacyj służbowych.

(91) Art. 32. Pełnomocnictwa członków sądów honorowych w polu trwają aż do ustania działań wojennych, względnie rozwiązania grupy operującej.

(92) Wybory w polu.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 87/19, poz. 3103.—D. Praw.
zmien. Dz. Rozk. № 45/20, poz. 942. — B. P. 4480.II).

Te dowództwa, przy których sądy honorowe z powodu strat lub służbowych przeniesień członków są niekompletne lub zupełnie przestały istnieć, zarządzają jak najspieszniej przeprowadzenie ponownych wyborów w myśl dekretu Wodza Naczelnego № 2154, Dz. Rozk. Wojsk. № 67/19.

Wybory te zarządzają:

- 1) dla kategorii sądów honorowych wymienionych w art. 28 lit. a statutu — dowódcy odnośnych grup operujących;
- 2) dla kategorii sądów honorowych, wymienionych w art. 28 lit. b statutu — dowódcy odnośnych frontów.

TYTUŁ III.

Postępowanie honorowe.

Rozdział I.

Właściwość sądów honorowych.

(93) Art. 33. Do orzecznictwa (kompetencji) sądów honorowych należą:

- a) rozpatrzenie wszystkich postępów i zaniechań oficerów nie odpowiadających godności stanu oficerskiego;
- b) rozstrzyganie zatargów honorowych między oficerami, wedle przepisów do niniejszego artykułu dołączonych;
- c) rozpatrzenie wypadków, w których oficerowie dla obrony własnej czci, sami się zwracają do sądu honorowego.

(94) Art. 34. Jeżeli postępek lub zaniechanie kwalifikuje się do sądów honorowych a jest także w ustawie karnej karą zagrożone i z tego powodu toczy się postępowanie karne, — należy wystąpić do sądu honorowego po ukończeniu sprawy w sądzie karnym.

(95) Art. 35. Jeżeli tok postępowania honorowego wykaże, że postępek oficera kwalifikuje się do sądu karnego lub jeżeli ujawni się, że oficer, oprócz czynu podlegającego orzecznictwu sądu honorowego popełnił jeszcze inne przestępstwa podpadające pod prawo karne, — należy postępowanie honorowe wstrzymać i akta przedłożyć dowódcy uprawnionemu do zarządzenia postępowania karnego, do rozstrzygnięcia.

(96) Wdrożenie postępowania karnego.

(Dz. Rozk. 4/22, poz. 77. — O. V. Szt. Gen. 17681 B. P.)

Każdą sprawę oficerską, podpadającą w myśl przepisów wojskowego kodeksu karnego, pod kompetencję sądów wojskowych, kieruje bezpośredni przełożony danego oficera (w drodze służbowej) do prokuratora właściwego sądu wojskowego dla wdrożenia postępowania karnego.

O wszczęciu (wdrożeniu) śledztwa sądowego melduje mi natychmiast przez Oddział V Szt. Gen. prokurator odpowiedniego sądu wojskowego okręgowego.

(97) Art. 36. Jeżeli w postępowaniu przed sądem karnym zapadł wyrok uwalniający, mogą okoliczności faktyczne przed sąd rozpatrzone, tylko o tyle stanowić przedmiot orzeczenia sądu honorowego, o ile powstaje wątpliwość, czy zawierają one w sobie naruszenie czci stanu oficerskiego.

Jeżeli natomiast zapadł wyrok zasądający bez orzeczenia utraty stopnia i zachodzi potrzeba wkroczenia sądu honorowego, to należy postąpić w myśl art. 34.

(98) Ukończenie sprawy karnej

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77. — O. V. Szt. Gen. 17681 B. P. zmien. Dz. Rozk. № 20/25, poz. 216. — O.V.Szt.Gen. 17301.E).

W wypadku, gdy śledztwo sądowe zostaje umorzona, względnie, gdy prawomocnym wyrokiem sądu zostaje oficer od winy i kary uwolniony, lub też skazany na pozbawienie wolności bez utraty stopnia oficerskiego, bada prokurator danego sądu, czy znamiona czynu karnego w myśl

art. 33 statutu oficerskich sądów sądów honorowych, podlegają orzecznictwu sądów honorowych, i stawia właściwemu d-cy ewentualny wniosek na przeprowadzenie postępowania honorowego.

Po zatwierdzeniu wniosku przez właściwego d-cę, przesyła prokurator akta tej sprawy—d-cy danego oficera, celem wniesienia do właściwego sądu honorowego dla rozpatrzenia i ostatecznego załatwienia, w myśl przepisów statutu oficerskich sądów honorowych, meldując mi o tem jednocześnie przez Oddział V Szt. Gen.

„Po prawomocnem ukończeniu postępowania karno-sądowego, sąd I instancji, stosownie do przepisu § 50 ust. 2 instrukcji dla wojsk. sądów okręgowych i sądów rejonowych, przesyła do Oddz. V Szt. Gen. M.S.Wojsk. odpis prawomocnego wyroku — właściwy zaś prokurator przy wojsk. sądzie okręgowym przesyła do Oddz. V Szt. Gen. M.S.Wojsk. zawiadomienie, przewidziane w § 48 „Instrukcji dla właściwych dowódców, prokuratorów wojskowych i oficerów sądowych“ oraz meldunek, czy w myśl art. 33 statutu oficerskich sądów honorowych, postawił wniosek na wdrożenie postępowania honorowego“.

(99) Przekazanie sprawy karnej sądowi honorowemu.

Postanowienie rozkazu Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77 opiera się na art. 36 stat. o. s. h., który postanawia, że w razie zapadnięcia przed sądem karnym wyroku uwalniającego, okoliczności faktyczne, rozpatrzone przez sąd, tylko o tyle stanowią przedmiot orzeczenia sądu honorowego, o ile powstaje wątpliwość, czy zawierają one w sobie naruszenie czci stanu oficerskiego.

W wypadku wyroku uwalniającego może przeto sprawa być tylko wtedy rozpatrywana przez sąd honorowy, jeżeli są takie okoliczności faktyczne sprawy, które nie były przedmiotem sprawy w sądzie karnym, a stanowią przestępstwo honorowe, albo też jeżeli te okoliczności, które przez sąd karny były rozpatrywane, nie stanowią wprawdzie przestępstwa karnego, ale stanowią naruszenie godności oficerskiej.

Umorzenie sprawy w myśl § 239, 1 p. k. w. (brak czynu karygodnego) jest równoznaczne z sytuacją, w której sąd sprawy nie rozpatrywał wcale.

Jeżeli okoliczności sprawy są takie, iż mimo braku czynu karygodnego, nadaje się do rozpatrzenia w sądzie honorowym, to sprawa zostaje przekazana właściwemu sądowi honorowemu.

(100) Wszczęcie sprawy nieprzekazanej przez sąd wojsk.

(Dep. IX № 350/II z dnia 5.IV.1924 r.)

O ileby dany oficer, mimo zakończenia sprawy sądowej, bez przekazania jej sądowi honorowemu, uważał, iż ze względu na zarzuty stawiane mu przed sądem może ponieść dalszy uszczerbek jego cześć i honor, ma prawo wywołać postępowanie honorowe rehabilitacyjne przeciwko sobie. Też same uprawnienia posiada przełożona władza danego oficera.

(101) Art. 37. Okoliczności, które sąd karny w zasądzającym wyroku prawomocnym przyjął za udowodnione, są dla sądu honorowego obowiązujące.

(102) Załatwienie sprawy przez sąd honorowy.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77.— O. V. Szt. Gen. 17681 B. P.)

Sąd honorowy na podstawie wyników dochodzenia i aktów sprawy karnej, wydaje orzeczenie:

- a) przewidziane w art. 5 statutu oficerskich sądów honorowych, lub
- b) stawiające wniosek na załatwienie sprawy w drodze dyscyplinarnej.

(103) Art. 38. Postępowanie honorowe jest wykluczone, o ile w wyroku wojskowego sądu karnego orzeczona już została utrata stopnia.

(104) O. S. H. wobec oficerów zasądzonych wyrokiem sądowym na zwolnienie ze służby.

(L. 2452/V/O z dnia 3.II. 1925 r.).

Wojskowy kodeks karny rozróżnia karę „wydalenie z wojska“ i karę „zwolnienie ze służby“.

„Wydalenie z wojska“ polega na zupełnem rozwiązaniu stosunku do wojska, z czego wynika automatyczne pozabawienie stopnia.

W wypadku kary „zwolnienia ze służby“ oficer traci stanowisko służbowe, lecz nie traci tytułu służbowego.

Sprawa uregulowania stosunku zwolnionego ze służby w drodze wyroku sądowego do służby wojskowej jest w toku opracowania.

Aż do zasadniczego rozstrzygnięcia tej kwestji, należy sprawy tych oficerów, po zwolnieniu ich na podstawie wyroku sądowego ze służby, kierować do sądów honorowych.

O ile sąd honorowy — jak zdarzyło się w nielicznych wypadkach — nie wyda orzeczenia wykluczającego z korpusu oficerskiego, sprawa stosunku danego oficera do wojska zostanie w zawieszeniu, aż do zasadniczego uzgodnienia pojęcia z kodeksu karnego „zwolnienie ze służby“ z pojęciem stopnia w myśl ustaw personalnych.

(105) Art. 39. W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z oficerami stopni wyższych, — właściwym jest sąd dla oficerów wyższych.

(106) Łączność spraw.

(L. 5852/V/O z dnia 5.III.1924 r.).

W wypadku, jeżeli oficer sztabowy oskarża oficera młodszego o czynione mu zarzuty, zachodzi łączność spraw oficera sztabowego z oficerem młodszym, przewidziana w art. 39 statutu o. s. h. W wykonaniu tegoż artykułu sprawa powinna być przekazana właściwemu sądowi honorowemu dla oficerów sztabowych.

(107) Art. 40. Wszelkie spory kompetencyjne między poszczególnymi sądami honorowymi tej samej dywizji rozstrzyga dowódca dywizji, spory zaś kompetencyjne między sądami różnych dywizyj — ich bezpośredni wspólny dowódca.

R o z d z i a ł II.

Wdrożenie i zawieszenie postępowania honorowego.

(108) Art. 41. Wdrożenie postępowania honorowego następuje:

- a) z urzędu i ze strony dowództwa;
- b) na wniosek sądu honorowego i
- c) na własną prośbę dotyczącego oficera,

Każdy jest uprawniony a każdy oficer obowiązany o takich czynach lub zaniechaniach, które — zdaniem jego — naruszają godność stanu oficerskiego, zakomunikować dowódcy odnośnego oficera, sądowi honorowemu, lub innej władzy wojskowej.

(109) Art. 42. Dowódca pułku i wyżsi dowódcy badają doniesienie i decydują o tem, czy sprawa nadaje się do postępowania honorowego, czy też ma być załatwiona w drodze dyscyplinarnej lub sądowo-karnej. W pierwszym wypadku zarządzają oni wdrożenie postępowania honorowego i przekazują sprawę właściwemu sądowi honorowemu.

(110) Zadania dowódcy.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77.—O. V. Szt. Gen. 17681 B. P).

Wszelkie sprawy na tle wykroczeń honorowych lub dyscyplinarnych rozpatruje właściwy d-ca, w myśl przepisów dyscyplinarnych i statutu oficerskich sądów honorowych.

Każdy d-ca winien w jak najszerszej mierze robić użytek z przysługujących mu praw dyscyplinarnych.

Decyzję, co do kierowania spraw do sądu honorowego lub załatwiania w drodze dyscyplinarnej, wydaje właściwy d-ca po rozważeniu istoty czynu, na podstawie ewentualnie przeprowadzonych dochodzeń służbowych.

Świadomy swej władzy w tym kierunku i umiejętności z niej korzystający d-ca — zdoła należycie wychować podległy mu korpus oficerski.

(111) Wdrażanie postępowania honorowego — wyjaśnienie art. 42 statutu ofic. sądów honorowych.

(Dz. Rozk. № 12/25, poz. 133.—O. V. Gen. 4274 O)

Wobec rozbieżności przy stosowaniu art. 41 statutu ofic. sądów hon. (Dz. Rozk. № 67/19 poz. 2154), wyjaśniam:

W wypadku zakomunikowania sądowi honorowemu przez kogokolwiek bądź o takich czynach, lub zaniechaniach, które zdaniem jego naruszają godność stanu oficerskiego, sąd honorowy ma przedstawić sprawę do decyzji właściwemu dowódcy danego oficera, który postępuje dalej w myśl art. 42 statutu.

Sąd honorowy przedstawia w tych wypadkach sprawę temu właściwemu dowódcy obwinionego oficera, który swym stopniem odpowiada kategorii sądu honorowego, a więc:

- a) sądy dla oficerów młodszych — przełożonemu obwinionego o uprawnieniach dowódcy pułku,
- b) sądy dla oficerów sztabowych — przełożonemu obwinionego o uprawnieniach dowódcy O. K.,
- c) sądy dla generałów — ministrowi spraw wojskowych.

O ile chodzi o wypadki, wyliczone w art. 33 statutu punkty: b) i c), właściwy dowódca nie może odmówić wdrożenia postępowania honorowego.

(112) „Właściwy dowódca“ w ofic. sądach honorowych.

(Dz. Rozk. № 29/23, poz. 380 — G. M. 3016—zmien. Dz. Rozk. № 21/24, poz. 320 — O. V. Szt. Gen. 32051.O)

Wobec zdarzającej się mylnej interpretacji pojęcia „właściwy dowódca“ w rozumieniu statutu oficerskich sądów honorowych (art. 50, 68, 70) wyjaśniam:

„Właściwym dowódcą“ w myśl statutu ofic. sądów hon. jest ten przełożony oficera, który stosownie do punktu a) art. 41 wdrożył postępowanie honorowe, lub stosownie do art. 42 statutu ofic. sądów hon. przekazał sprawę właściwemu sądowi honorowemu, a więc (analogicznie do art. 2 przepisów dyscyplinarnych dla wojska—Dz. Rozk. № 4.20)—każdy przełożony bezpośredni, począwszy od dowódcy pułku lub przełożonego, mającego prawa dowódcy pułku, lub każdy przełożony wyższy, o ile skorzystał z uprawnienia, wymienionego w artykułach 41 i 42 wyżej wymienionego statutu“.

Właściwemu dowódcy w powyższym rozumieniu przysługuje prawo: badania doniesienia i decyzji, czy sprawa nadaje się do postępowania honorowego (art. 42), wniesienia odwołania od uchwały o oddaniu pod s. h. (art. 50), wniesienia odwołania od orzeczenia uwalniającego (art. 68), jemu przedkłada przewodniczący prawomocne orzeczenie do wykonania (art. 70).

Na sąd honorowy nie mają właściwi dowódcy żadnego wpływu, s. h. jest niezawisły, orzeczenia s. h. są zaczepialne jedynie w toku instancji.

Dla oficerów M. S. Wojsk. właściwym dowódcą w powyższym rozumieniu jest przełożony każdego z poszczególnych oficerów (szef Gab. Min., szefowie oddziałów, departamentów, samodzielnych wydziałów).

Okoliczność, że np. sądy honorowe dla oficerów, przydzielonych do M. S. Wojsk. noszą nazwę „przy Gabinetie Ministra“ lub „przy Dep. I-ym“ nie nadaje żadnych specjalnych uprawnień szefowi Gabinetu Ministra lub szefowi Dep. I-go, ani w stosunku do s. h., ani w stosunku do oficerów podległych kompetencji s. h., o ile oficerowie ci nie są równocześnie ich podwładnymi.

(113) „Właściwy dowódca“ w oficerskich sądach honorowych — wyjaśnienie.

(L. 15668/V/O z dnia 20.V.1925).

1. Właściwym dowódcą w postępowaniu honorowym oficera, który w toku postępowania zostaje przeniesiony etatowo, lub zostaje przeniesiony służbowo (odkomenderowany) na czas dłuższy niż 3 miesiące, jest:

a) jeżeli przeniesienie nastąpiło przed powzięciem przez sąd honorowy i uprawomocnieniem się uchwały w myśl art. 49 stat. o.s.h.—nowy przełożony dyscyplinarny o prawach conajmniej d-cy pułku,

b) jeżeli przeniesienie nastąpiło po zapadnięciu i uprawomocnieniu się uchwały w myśl art. 49 stat. o. s. h.—właściwym dowódcą aż do ukończenia sprawy zostaje dawny przełożony dyscyplinarny, który zarządził wdrożenie postępowania honorowego.

W wypadku wymienionym pod a) należy akta sprawy przesłać za przeniesionym oficerem jego nowemu przełożonemu dyscyplinarnemu.

2. W stosunku do oficera rezerwy, względnie w stanie spoczynku, właściwym dowódcą jest dowódca jednostki, przy której funkcjonuje ofic. sąd honorowy, daną sprawę rozpatrujący.

3. W stosunku do kilku oficerów, których sprawy są traktowane łącznie w jednym ofic. sądzie honorowym, właściwym dowódcą jest dowódca jednostki, przy której dany sąd funkcjonuje.

(114) Art. 43. Jeżeli w toku postępowania honorowego okazuje się, że czyn obwinionego podpada pod kodeks karny albo że obwiniony—oprócz czynu,—będącego przedmiotem postępowania honorowego, popełnił jeszcze inny czyn ustawą karną zagrożony, — sąd honorowy, w każdym stadium postępowania, ma postępowanie honorowe zawiesić i akta przedłożyć właściwemu dowódcy do dalszego zarządzenia.

(115) Art. 44. Od udziału w postępowaniu honorowym w charakterze sędziów w danej sprawie są wykluczeni:

a) krewni obwinionego w linii prostej, zaś w linii pobocznej—spokrewnieni do czwartego lub spowinowaceni do drugiego stopnia;

b) kto w danej sprawie był lub prawdopodobnie będzie jako świadek słuchany.

(116) Art. 45. Wyłączenia z innych przyczyn może żądać obwiniony.

O wyłączeniu rozstrzyga ostatecznie sąd honorowy, bez udziału jednak sędziego ewentualnie podlegającego wyłączeniu.

(117) Wyłączenie z innych przyczyn.

(L. 5277/V/E z dnia 5.IV 1924 r.).

Postanowienia art. 45 stat. o. s. h. dają możliwość każdorazowego regulowania takich kwestyj, jak prośba obwinionego o niedopuszczenie do udziału w postępowaniu honorowym sędziego, który występował w tej samej sprawie jako asesor przy rozprawie sądu karnego.

R o z d z i a ł I I I.

D o c h o d z e n i a.

(118) Art. 46. W celu przeprowadzenia dochodzeń przewodniczący sądu honorowego wyznacza dwóch sędziów honorowych, którzy całe dochodzenie przeprowadzają wspólnie.

(119) Art. 47. Dochodzenia winny być przeprowadzone jaknajśpieszniej. Zadaniem ich jest ustalić stan faktyczny, o tyle, o ile to jest potrzebne do zadecydowania, czy istnieją podstawy do oddania pod sąd honorowy.

(120) Art. 48. O dopuszczalności uchylenia się od świadectwa rozstrzygają nieodwołalnie prowadzący dochodzenia.

W razie uznania przez nich uchylenia się od zeznań za niedopuszczalne,—wezwany do ich zeznania oficer nie może odmówić złożenia zeznań, bez naruszenia godności stanu.

(121) Art. 49. Po przeprowadzeniu dochodzeń przedstawia się wyniki sądowi honorowemu, który poweźmie uchwałę, czy posądzony ma być oddany pod sąd honorowy, czy też nie.

(122) Art. 50. O zapadłej na tem zebraniu uchwale przewodniczący melduje właściwemu dowódcy, względnie władzy wyższej a zarazem przedkłada mu akta. Dowódca przysługuje prawo odwołania się od tej uchwały w ciągu dni trzech od chwili otrzymania przedłożenia do sądu honorowego odwoławczego, który rozstrzyga ostatecznie. Akta sprawy dla wniesienia do sądu odwoławczego przedkłada się w drodze służbowej przez dowództwo dywizji.

(123) Terminy i usprawiedliwienie ich zaniedbania.

§ 124. p. k. w.

Do terminów, wyznaczonych na dni, nie należy wliczać tego dnia, w którym miało miejsce postanowienie, działanie lub zdarzenie, uzasadniające początek terminu.

Termin, wyznaczony na tygodnie lub miesiące, kończy się z upływem tego dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca, który nazwą swą lub liczbą odpowiada dniowi rozpoczęcia się terminu; jeżeli w ostatnim miesiącu niema takiego dnia, wówczas kończy się termin z upływem ostatniego dnia tego miesiąca.

Niedziele i dni świąteczne wlicza się do terminów.

(n) „Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub święto, to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy dzień powszedni“.

(n) „Dni biegu pocztowego nie wlicza się do terminu“.

§ 125 p. k. w.

W razie zaniedbania terminu do zgłoszenia środka prawnego może władza, powołana do rozstrzygania środka tego, zezwolić na przywrócenie do stanu pierwotnego, jeżeli żądający przywrócenia udowodni, iż nie mógł dotrzymać terminu wskutek służby wojskowej lub nieuchronnej przeszkody, nie spowodowanej swem zawinieniem.

Przeszkodę nieuchronną należy przyjąć także wtedy, gdy żądający przywrócenia bez swej winy nie otrzymał wiadomości o doręczeniu.

Przeszkodę, spowodowaną służbą wojskową, należy wykazać poświadczeniem służbowem.

§ 126 p. k. w.

Prośbę o usprawiedliwienie zaniedbania terminu należy wnieść najdalej w ciągu trzech dni po ustaniu przeszkody do tej władzy, gdzie należało zgłosić środek prawny, z wymienieniem przyczyn zaniedbania i okoliczności, usprawiedliwiających je.

Z prośbą należy połączyć zgłoszenie zaniedbanego środka prawnego.

§ 127 p. k. w.

Władza, powołana do rozstrzygnięcia środka prawnego, orzeka, w razie dozwoleń przywrócenia terminu, zaraz także w sprawie samej.

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania, dopóki przywrócenia nie dozwolono. Odroczenie wykonania może być jednak zarządzone, i to jeżeli chodzi o wyrok karny, przez właściwego dowódcę, zresztą zaś przez tę władzę, gdzie należało zgłosić środek prawny — a w każdym wypadku przez władzę, powołaną do rozstrzygnięcia środka prawnego.

(124) Art. 51. W wypadku oddania pod sąd honorowy właściwy dowódca postanawia na wniosek przewodniczącego sądu, czy oddany pod sąd ma być zawieszony w urzędowaniu. W wypadkach szczególnych, z rozkazu Ministra Spraw Wojskowych, oskarżonemu może być nakazany czasowy wyjazd z miejsca pobytu aż do ukończenia sprawy.

(125) Stadja w postępowaniu honorowem.

W postępowaniu honorowem wyróżnić można następujące okresy i podokresy, zależnie od których oznacza się oficera odpowiednią nazwą.

0. Okres przedwstępny: oficer jest *poszłakowany*, jeżeli ciążą na nim pewne zarzuty, tak, iż dowódca uwiadomiony o nich doniesieniem, prośbą samego oficera, czy skądinąd — ma powziąć decyzję co do sposobu załatwienia sprawy.

I. Okres wstępny: oficer jest *posądzony* od chwili, kiedy dca wdrożył postępowanie honorowe, t. j. przekazał sprawę właściwemu sądowi honorowemu. (S. h. zarządza dochodzenia, poczem na ich podstawie poweźmie uchwałę).

II A. Okres główny: oficer jest obwiniony od chwili, kiedy uprawomocniła się uchwała o. s. h., oddająca go pod sąd honorowy (art. 49 stat.), przyczem rozróżnia się podokresy, w których oficer jest:

- a) oddany pod sąd—w chwili, kiedy uprawomocni się uchwała z art. 49 stat.;
- b) pod śledztwem—od chwili uprawomocnienia się uchwały;
- c) oskarżony—od chwili, kiedy otrzymał wezwanie do rozprawy głównej (wzgl. odwoławczej);
- d) podsądny—w czasie rozprawy stający przed sądem;
- e) osądzony—od chwili, kiedy zapadło jeszcze nieprawomocne orzeczenie uwalniające lub skazujące.

II B. W ewentualnym okresie odwoławczym pozostaje oficer ciągle: obwiniony.

III. Okres końcowy: oficer zostaje uwolniony lub zasądzony (skazany) — zależnie od treści orzeczenia — od chwili, kiedy ono się uprawomocniło.

(126) Wszczęcie sprawy honorowej.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77.—O. V. Szt. Gen. 17681 P.B. zmien. Dz. Rozk. № 25/24, poz. 375.—O. V. Szt. Gen. 10890.O).

O wszczęciu sprawy honorowej, (wdrożenie postępowania) w myśl dodatku do instrukcji o prowadzeniu ewidencji i kwalifikacji oficerów (Dz. Rozk. № 50.21) melduje mi (w drodze służbowej), przez Oddział V Szt. Gen. to dowództwo, (oddział, zakład) w którym oficer dany pełni służbę.

„Meldunki należy składać po uchwale sądu honorowego, oddającej oficera w myśl art. 49 statutu ofic. sąd. hon. pod sąd honorowy“.

W meldunkach o wszczęciu sprawy karnej i honorowej, oraz we wszelkich innych pismach do M. S. Wojsk. o tych sprawach, dla uniknięcia ewentualnych omyłek w ich ewidencjonowaniu, należy podawać: stopień wojsk., imię i nazwisko, oraz datę urodzenia obwinionego oficera, znamiona czynu karygodnego (§ w. k. k.), wzgl. niehonorowego, oraz uwagi, czy pozostaje na wolnej stopie, czy też został zawieszony w służbie, lub zostaje w areszcie śledczym.

W razie nieznamości miejsca przydziału, lub miejsca pobytu zainteresowanych w sprawie oficerów, właściwe D.O.K. na wnioszek odnośnego sądu lub d-wa, we własnym zakresie wdraża potrzebne poszukiwania.

(127) Podległość detaszowanych części składowych instytucyj centralnych.

(L. 4828/O.I./Org./25).

Detaszowane na obszar jednego O.K. części składowe instytucyj centralnych, dyslokowanych na obszarze innego O. K. podlegają w sprawach personalnych bezpośrednio organizacyjnemu przełożonemu instytucji centralnej, stacjonującemu na terenie innego O. K., z którym w tych sprawach bezpośrednio korespondują (analogicznie do podległości kierownika instytucji centralnej w tych sprawach — ministrowi spraw wojskowych).

(128) Odstępywanie spraw honorowych innym sądom honorowym.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77.—O. V. Szt. Gen. 17681 P.B).

Każda sprawa honorowa dla właściwego i możliwie szybkiego jej załatwienia — zasadniczo winna być wszczęta, prowadzona i zakończona w sądzie honorowym przy tym oddziale, w którym dany oficer faktycznie pełni służbę.

O orzecznictwie sądów honorowych w stosunku do oficerów rezerwy i emerytowanych decyduje d-ca Okr. Korp., na podstawie wydanych już zarządzeń M. S. Wojsk.

Z tych względów z jednej strony nie mogą być sprawy hon. odstępowane przez sądy honor. innym sądom honor., z drugiej zaś strony, o ile możliwości, nie należy przenosić do innych oddziałów oficerów posiadających niezakończone sprawy honor. w sądzie honor., przed ich definitywnem zakończeniem. (ob. 113).

(129) Odnotowywanie oficerskich spraw karnych i honorowych.

(L. 23726/V/E z dnia 18.IX.1923 r.)

Należy odnotowywać:

1. Orzeczenie oficerskich sądów honorowych w rocznem uzupełnieniu do listy kwalifikacyjnej w rubryce „uwagi“.
2. Wyroki sądów wojskowych, tak uwalniające, jak i skazujące, w karcie ewidencyjnej w rubryce 25 (zmiany ewidencyjne).

Melduków o wszczęciu przeciw oficerom lub zaniechaniu śledztwa, nie należy uważać za zmianę ewidencyjną i nie należy ich odnotowywać ani w karcie kwalifikacyjnej, ani też w karcie ewidencyjnej. Ewidencję tych oficerów winny prowadzić D. O. K.

Prowadzenie oddzielnej ewidencji w oddziałach macierzystych jest zbyteczne ze względu na znajomość przez dowódców podległych im oficerów.

(130) Oficer pod śledztwem.

§ 94 p. k. w.

„Oficerowie“ nie mogą w czasie toczącego się przeciw nim postępowania karnego wojskowego od chwili zarządzenia postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, tudzież w czasie wdrożonego przeciw nim śledztwa przez sąd honorowy lub postępowania komisjonalnego sprawować obronę przed sądami linjowemi.

To samo odnosi się do osób, przeciw którym wdrożono śledztwo w cywilnym sądzie karnym lub wniesiono wprost oskarżenie, oraz do adwokatów, przeciw którym właściwa władza dyscyplinarna orzekła zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

(131) Art. 52. Dzień rozprawy wyznacza przewodniczący i donosi o tem właściwemu dowódcy.

(132) C z a s o k r e s y.

Statut o s. h. nie określa nigdzie czasokresu, w jakim sprawa ma być doprowadzona do rozprawy, zaznacza tylko, że dochodzenia winny być przeprowadzone jak najspieszniej. Ten sam pośpiech, z zastrzeżeniem, by na skutek niego nie ucierpiała prawda, jest konieczny w całym postępowaniu; zbyt ważne bowiem sprawy wchodzą tu w grę, a na przewlekaniu ich tracić musi zarówno korpus, jako całość, jakoteż przedewszystkiem obwiniony, cierpiący z powodu nieufności korpusu i społeczeństwa, pozbawiony możności awansu, przeniesienia i t. d.

Należy przeto przyjąć, jako zasadę, że wszelkie sprawy honorowe winny być doprowadzone do rozprawy głównej w okresie najmniej 3-, najwyżej 6-cio tygodniowym, do rozprawy odwoławczej w ciągu dalszych 3-ech tygodni.

By to było możliwem, należy w razie przeciążenia sądów stworzyć drugie komplety. pozatem zaś stosować (133).

(133). Podniesienie działalności sądu hon.

(L. 31253/V/O z dnia 27.X.1924 r.)

Zezwalam na uwalnianie na ściśle określone terminy członków S. H. dla oficerów sztabowych D.O K. I od czynności służbowych, celem ukończenia wszystkich spraw honorowych

zaległych — w miarę potrzeby, według uznania dcy O. K., względnie na żądanie dcy O. K., o ile dany członek mu nie podlega. — Terminy określać należy indywidualnie, zależnie od czasu potrzebnego do załatwienia sprawy honorowej, oddanej danemu sędziemu do zreferowania.

(134) Art. 53. W wezwaniu do rozprawy ma być zaznaczone, że obwinionemu wolno przed rozprawą wnieść swą obronę na piśmie, która na rozprawie odczytana zostanie i że w razie niestawienia się obwinionego lub jego obrońcy do rozprawy, rozprawa ta ewentualnie przeprowadzona będzie zaocznie. W tem stadium postępowania przysługuje obwinionemu i jego obrońcy prawo wglądu do aktów w obecności jednego z członków sądu honorowego.

(135) Art. 54. Równocześnie z wezwaniem do rozprawy ma być obwinionemu doręczony odpis uchwały, oddającej go pod sąd honorowy.

(136) Wniesienie oskarżenia.

§ 244 p. k. w.

Z chwilą udzielenia lub doręczenia obwinionemu aktu oskarżenia jest oskarżenie wniesione.

Akt oskarżenia należy wraz z załącznikiem doręczyć w odpisie także obrońcy, skoro tylko został obrany lub ustanowiony.

(137) Wyznaczenie terminu rozprawy.

Co do terminu rozprawy należy stosować per analogiam postanowienie art. 73 niniejszego statutu: „Zawiadomienie pisemne o terminie rozprawy doręcza się obwinionemu conajmniej na dni siedm przed terminem rozprawy z tem, że ewentualne niestawiennictwo jego lub jego obrońcy przeprowadzenia rozprawy nie powstrzyma”.

(138) Obwiniony i jego obrona.

§ 87. p. k. w.

We wszystkich sprawach karnych może obwiniony po wniesieniu oskarżenia, przy rozprawie głównej i w celu wywiedzenia środków prawnych przeciw wyrokowi korzystać z pomocy obrońcy.

Także przy rozprawach apelacyjnych może oskarżony użyć pomocy obrońcy lub dać się przez niego zastąpić.

§ 88 p. k. w.

Należy wyznaczyć obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji także wbrew woli oskarżonego, jeżeli kierujący rozprawą albo w toku rozprawy sąd orzekający uzna to za potrzebne, albo jeżeli ustawowy zastępca małoletniego oskarżonego o to uprasza.

We wszystkich innych wypadkach należy ustanowić oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji tylko na wyraźne jego żądanie.

§ 89 p. k. w.

Ustanowienie obrońcy z urzędu odpada, a względnie traci znaczenie, o ile przyszło już do skutku, jeżeli oskarżony wymieni obranego przez siebie obrońcę, odpowiadającego wymogom ustawowym, a obrońca ten przyjmie obronę, pod warunkiem, iż wskutek zmiany w osobie obrońcy postępowanie nie dozna wstrzymania.

Z tem samem zastrzeżeniem wolno oskarżonemu ustanowić także w miejsce obranego już obrońcy innego odpowiedniego obrońcę.

Za małoletniego oskarżonego, który nie korzysta z prawa wybrania obrońcy, może wykonać prawo to jego ustawowy zastępca z tym samym skutkiem, jak gdyby sam oskarżony był dokonał wyboru.

§ 90 p. k. w.

Obwinionego należy pouczyć o prawach, które przysługują mu pod względem obrony, przy oznajmieniu wniesionego oskarżenia, a w postępowaniu przed drugą instancją przy uwiadomieniu o terminie rozprawy.

Prośbę o ustanowienie obrońcy z urzędu ma wnieść oskarżony (jego ustawowy zastępca) najpóźniej w ciągu dwóch dni po powyższem oznajmieniu.

We wszystkich wypadkach, należy w miarę możliwości uwzględnić życzenia oskarżonego (jego ustawowego zastępcy) co do osoby obrońcy.

Rozdział IV.

Rozprawa główna.

(139) Art. 55. Jeżeli obwiniony, mimo należycie doręczonego mu wezwania, na rozprawę się nie stawi lub obrońcy nie przyśle, a swego niestawiennictwa nie usprawiedliwi, może być rozprawa przeprowadzona w jego nieobecności.

(140) Art. 56. Rozprawę otwiera przewodniczący, następnie odczytuje uchwałę, oddającą obwinionego pod sąd honorowy, poczem udziela głosu obwinionemu lub jego obrońcy, względnie—w razie ich niestawiennictwa—odczytuje wniesioną przez nich ewentualnie obronę pisemną.

(141) Art. 57. Cała rozprawa odbywa się w obecności obwinionego i jego obrońcy bezpośrednio, ustnie i tajnie.

(142) Przewodniczący.

§ 265 p. k. w.

Przewodniczący wykonywa przy rozprawie głównej uprawnienia, przyznane mu w niniejszej ustawie a w szczególności ma dbać o utrzymanie spokoju i bezpieczeństwa, dyscypliny wojskowej i przyzwoitości, odpowiadającej powadze sądu.

Kogo sąd słucha lub kto do sądu przemawia, ma mówić stojąc; przewodniczący może jednak zezwolić na wyjątek z powodu stanu fizycznego mówiącego, dłuższego przesłuchania i z innych względów.

(143) Przesłuchanie oskarżonego.

§ 282 p. k. w.

Kierujący rozprawą przesłuchuje następnie oskarżonego co do osnowy oskarżenia. Jeżeli jest kilku oskarżonych, może kierujący rozprawą zarządzić, iż każdy będzie słuchany osobno w nieobecności innych.

Jeżeli oskarżony oświadcza na zapytanie, iż nie zrozumiał aktu oskarżenia, powinien kierujący rozprawą objaśnić mu akt ten.

Jeżeli oskarżony, odpowiadając na oskarżenie, oświadcza, iż nie jest winien, ma kierujący rozprawą oznajmić mu, że służy mu prawo przeciwstawić oskarżeniu związane opowiedzenie stanu rzeczy, a po wprowadzeniu każdego poszczególnego środka dowodowego poczynić nad nim swoje uwagi, że może dalej ponowić nieuwzględnione wnioski swoje, które stawiał już w postępowaniu dotychczasowem w celu uzupełnienia postępowania dowodowego, i zawnioskować przeprowadzenie nowych dowodów.

Jeżeli oskarżony odstępuje od swych dawniejszych zeznań, należy zapytać go o przyczyny odstąpienia. Kierujący

rozprawą może tak w tym przypadku jak i wtedy, gdy oskarżony odmawia odpowiedzi, zarządzić odczytanie w całości lub w części protokołu jego zeznań dawniejszych.

Oskarżonego nie można zmusić do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Wolno oskarżonemu porozumiewać się z obrońcą swoim także podczas rozprawy głównej; nie wolno mu jednak naradzać się z nim wprost nad odpowiedzią na poszczególne zadane mu pytania.

(144) Zakaz ogłaszania w prasie wyniku oficerskich spraw honorowych.

(Dz. Rozk. № 42/21, poz. 762. — O. V. Szt. Gen. 16463 O.).

W wyjaśnieniu art. 7 i 57 statutu oficerskich sądów honorowych o tajności oficerskich spraw honorowych i zakazie ich rozgłaszania, podaję do wiadomości i ścisłego przestrzegania, że treść rozpraw i orzeczeń oficerskich sądów honorowych w jakiegokolwiek formie nie może być podawana w prasie ogólnej wiadomości, pod groźbą odpowiedzialności karnej przed sądami wojskowymi za naruszenie tajemnicy służbowej.

O dopuszczalności ogłoszenia orzeczenia lub wyniku załatwienia sprawy honorowej w prasie, (np. orzeczenie rehabilitacyjne) decyduje sąd honorowy na rozprawie głównej, który w takim wypadku winien to stwierdzić w orzeczeniu i zredagować treść sprawozdania lub orzeczenia dla prasy.

(145) Ogłaszanie orzeczeń oficerskich sądów honorowych w rozkazach dziennych.

(Dz. Rozk. № 42/21, poz. 762. — O.V.Szt. Gen. 16463.O.
zmien. Dz. Rozk. № 48/22, poz. 668. — G. M. 8175 I.)

Z reguły wszelkie ostateczne orzeczenia sądów honorowych w oficerskich sprawach honorowych mają być ogłoszone w Rozkazach Dziennych tych dowództw, przy których one funkcjonują.

„Przez ostateczne orzeczenie należy rozumieć wymiar kary, nie zaś orzeczenie w pełnym brzmieniu z podaniem opisu inkryminowanego zajścia. Ogłoszenie ma ograniczyć się do wymienienia Sądu Honorowego, który rozpatrywał sprawę, daty, ewent. liczby orzeczenia, stopnia, imienia, nazwiska, przydziału podsądnego i wymierzonej kary“.

(146) Sposób ogłaszania orzeczeń.

Ogłoszenie orzeczenia następuje w formie osobnego dodatku do rozkazu tajnego, przyczem dodatek ten zawiera u góry (np. w prawym rogu ujęte w prostokąt) zaznaczenie: „Dla oficerów od ..... wzwyż” — zależnie od stopnia oficera wymienionego w orzeczeniu.

Ogłaszać należy tylko orzeczenia skazujące, orzeczenia uwalniające jedynie wtedy, jeżeli zapadły na skutek wznowienia sprawy—poza-tem na prośbę oficera zrehabilitowanego.

(147) Wydanie aktów sądu honorowego sądowi okręgowemu cywilnemu.

(L: 38046/V/E z dnia 15.XI.1924).

Wyjaśniam, że zasadniczo aktów sądów honorowych nie wydaje się sądom cywilnym. Jedynie tylko w pewnych wypadkach o ile okręgowy sąd cywilny należycie uzasadni ich wagę w łączności z prowadzoną przez siebie sprawą, niektóre załączniki aktów wydawać można i to tylko te, które wiążą się ściśle z prowadzoną przez sąd cywilny sprawą.

(148) Udzielenie sądowi cyw. do wglądu aktów o. s. h.

(Dep. IX. № 1058/24 z dnia 17.IX.24).

Udzielenie sądowi do wglądu aktów oficerskiego sądu honorowego nie może mieć miejsca, gdyby najwyższa władza służbowa (Minister spraw wojskowych) orzekła, że ujawnienie treści aktu mogłoby spowodować szkodę dla interesów państwa.

(149) Tajność rozpraw a wydanie aktów sądowi innemu.

Postanowienia statutu o. s. h. o tajności rozpraw honorowych nie przeciwstawiają się bynajmniej oddaniu do wglądu aktów rozpraw tym instytucjom, które działają w imieniu państwa i mogą w użytkowaniu użytych im aktów zapewnić tajność ze swej strony. W tym wypadku sądy karne cywilne nie mogą być uważane za równoznaczne z osobami trzecimi.

Uwzględniając jednakowoż specjalny charakter oficerskich spraw honorowych, wydawanie aktów tych spraw sądom cywilnym, dopuszczalne zasadniczo, w praktycznym zastosowaniu musi być ograniczone tylko do koniecznych części aktów i tylko do wypadków koniecznych.

Zainteresowany sąd cywilny winien oświadczyć, iż ze względu na obowiązującą tajność rozpraw o. s. h. tę część rozprawy, w której zużytkowane będą akta ofic. sądu hon. prowadzić będzie tajnie.

O wydaniu aktów każdorazowo decyduje D. O. K. względnie M. S. Wojsk. w stosunku do o. s. h. istniejących przy podległych im formacjach.

(150) Art. 58. Na rozprawie głównej, na żądanie stron, muszą być przesłuchani świadkowie, zarówno zbadani w dochodzeniach, jak i nowo wskazani, lecz ci ostatni powinni być sprowadzeni przez stronę interesowaną.

(151) Należności osób wzywanych do oficerskich sądów honorowych w charakterze świadków.

(Dz. Rozk. № 35/24, poz. 523.—D. VII 36025 Up.)

Należności osób cywilnych, wzywanych w charakterze świadków do oficerskich sądów honorowych, należy regulować w myśl odnośnych przepisów, obowiązujących dla sądów karnych cywilnych.

Wydatek stąd powstały należy zarachować na dz. 2 § 7, poz. 1 budżetu M. S. Wojsk.

Wojskowi rezerwy, oraz na emeryturze, tudzież funkcjonariusze państwowi przy zwrocie kosztów powołania w charakterze świadków do oficerskich sądów honorowych, mają być traktowani, jak osoby cywilne.

Wojskowym służby czynnej, wezwanym do oficerskich sądów honorowych w charakterze świadków, przysługuje zwrot kosztów podróży i diety, jak za podróż służbową. Ze względów oszczędnościowych wzywanie świadków należy ograniczyć do wypadków, w których sprawa wymaga koniecznie przesłuchania ich przez właściwy oficerski sąd honorowy. Wskazane jest, by świadkowie w miarę możliwości byli przesłuchiwani przez oficerskie sądy honorowe w miejscu ich zamieszkania. Jeżeli w miejscu zamieszkania świadka niema oficerskiego sądu honorowego, można zwrócić się z prośbą o przesłuchanie go do właściwej władzy administracyjnej, a o ile sprawa wymaga koniecznie przesłuchania świadka przez właściwy sąd honorowy, może on w tym celu delegować jednego ze swych członków do miejsca zamieszkania świadka. W tym wypadku podróż delegowanego oficera należy traktować, jako podróż służbową.

(152) Art. 59. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego ostatni głos ma obwiniony.

(153) Art. 60. Z przebiegu rozprawy spisuje protokół wyznaczony ku temu przez przewodniczącego jeden z członków sądu. W protokule oznacza się datę, czas i miejsce rozprawy, sąd właściwy i jego skład osobowy. jak również przedmiot dochodzenia i wszystkie czynności sądu w czasie rozprawy, przyczem zeznania świadków, wnioski i oświadczenia stron powinny być treściwie zapisane. Protokół, po zamknięciu tegoż, powinien być podpisany przez przewodniczącego oraz sędziego spisującego tenże protokół.

(154) Art. 61. Rozprawę zamyka przewodniczący, potem sąd udaje się na naradę, na której obwiniony nie może być obecny.

(155) Art. 62. Przewodniczący wzywa członków sądu, ażeby jako mężowi honoru bezstronnie, wedle obowiązku i sumienia głosu swoje oddali, — poczem otwiera naradę.

Przed rozpoczęciem narady przewodniczący przedstawia krótko i zwięźle dany wypadek i podnosi istotne jego szczegóły, dla osądzenia sprawy decydujące. W tem zestawieniu przewodniczący nie może wyjawiać swego zdania co do istoty danego wypadku.

Po naradzie następuje głosowanie.

(156) Środki dowodowe.

§ 76 p. k. w.

Pytanie, czy pewną okoliczność ma się uważać za udowodnioną, należy rozstrzygać nie według ustawowych reguł dowodowych, lecz jedynie według swobodnego przekonania opartego na sumiennem zbadaniu wszystkich środków dowodowych, przywiedzionych za i przeciw.

(157) Art. 63. W głosowaniu mogą brać udział tylko sędziowie w danej sprawie udział biorący.

Głosowanie odbywa się w ten sposób, że sędziowie stopniem młodsi głosują przed starszymi, a przewodniczący oddaje swój głos na ostatku.

Żadnemu z sędziów nie wolno uchylić się od głosowania. Najpierw głosuje się nad kwestjami wstępnymi, jak np. czy sprawa ma być odstąpiona sądowi karnemu,

czy zachodzi potrzeba uzupełnienia dochodzeń i t. p., poczem, jeżeli nie zapadła decyzja, zawieszająca lub odraczająca rozprawę, sąd honorowy przechodzi do głosowania nad kwestją winy a następnie kary.

Jeżeli kilka postępów lub zaniechań stanowi przedmiot postępowania honorowego, należy co do każdego z nich zarządzić osobne głosowanie.

(158) Głosowanie sędziów orzekających.

§ 74 p. k. w.

Przy rozstrzyganiu spraw karnych liczba głosujących łącznie z przewodniczącym nie powinna być ani większą ani mniejszą od tej, którą ustanowiono w niniejszej ustawie.

Przy naradach i głosowaniach niejawnych nie może być nikt więcej obecny prócz sędziów głosujących i protokulanta.

Sposób głosowania poszczególnych sędziów i jego uzasadnienie mają być trzymane w tajemnicy. Naruszenie obowiązku tego podlega postanowieniom karnym o przekroczeniu nakazu zachowania milczenia (§ 263).

§ 77 p. k. w.

Jeżeli pod względem pytania, które z dwóch zdań jest dla obwinionego mniej niekorzystne, powstanie różnica zdań, należy nad tem najpierw głosować.

§ 78 p. k. w.

Różnice zdań co do przedmiotu, osnowy i porządku kolejnego pytań, które ma się postawić, rozstrzyga sąd orzekający.

Jeżeli zajdzie wątpliwość co do właściwości sądu albo konieczność uzupełnienia postępowania lub jeżeli wyłonią się inne pytania wstępne, wówczas musi się zawsze głosować nad tem najpierw.

Żaden sędzia nie może powstrzymać się od dalszego głosowania z powodu, iż pozostał w mniejszości przy głosowaniu nad pytaniem wstępnem.

§ 79 p. k. w.

Przy rozstrzyganiu przedmiotu głównego, należy zawsze rozłączyć pytanie, czy oskarżony jest winien zarzuczonego mu czynu, od pytania co do kary i takowe przed tem ostatniem oddać pod głosowanie. Jeżeli oskarżony zostaje pod

zarzutem kilku czynów karygodnych, wówczas powinna co do każdego poszczególnego czynu zapisać odrębna uchwała, czy oskarżony jest winien czy nie winien.

Naradzanie się nad karą ma się ograniczyć do tych przestępstw, których oskarżonego uznano winnym.

R o z d z i a ł V.

O r z e c z e n i a s ą d ó w h o n o r o w y c h.

(159) Art. 64. Do ważności orzeczeń i uchwał sądu honorowego potrzeba bezwzględnej większości głosów sędziów.

(160) Głosowanie nad karą.

(L. 8289/V/O z dnia 23.VII.1924).

Na zapytanie jednego z D. O. K., jak należy postępować w razie rozstrzelenia się głosów członków o. s. h. nad kwestją wymiaru kary, wyjaśniam:

Jeżeli przy głosowaniu nad karą nie uzyskano wymaganej art. 64 statutu o. s. h. bezwzględnej większości głosów co do wymiaru kary, analogicznie do art. 77 postępow. karn. wojsk. głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze należy doliczyć do głosów mniej niekorzystnych.

Np. jeżeli jeden członek sądu honorowego głosował za nagana, trzech za surową nagana z ostrzeżeniem, trzech zaś za wykluczeniem z korpusu oficerskiego, wówczas 3 głosy, które padły za wykluczeniem z korpusu oficerskiego, jako najniekorzystniejsze dla obwinionego, dolicza się do 3 głosów, które padły za surową nagana z ostrzeżeniem, jako do głosów mniej niekorzystnych, i tem samem otrzymuje się 6 głosów, jako bezwzględną większość dla surowej nagany z ostrzeżeniem.

(161) Art. 65. Orzeczenie sądu honorowego w formie krótkiej rezolucji przewodniczący sądu spisuje na osobnym arkuszu, dołączonym do protokołu, poczem orzeczenie to podpisują wszyscy sędziowie.

(162) Art. 66. Orzeczenie sądu honorowego ma być bezwzględnie obwinionemu przez przewodniczącego ogłoszone i następnie w ciągu dni trzech na piśmie wygotowane. Oryginał orzeczenia podpisują przewodniczący wszyscy członkowie sądu.

(163) Art. 67. Równocześnie z ogłoszeniem orzeczenia uznającego obwinionego winnym naruszenia godności oficerskiej, należy wyjaśnić obwinionemu, że mu przeciwko temu orzeczeniu przysługuje prawo odwołania się, w myśl art. 68 statutu niniejszego, jak również wskazać obwinionemu powody do odwołania się w art. 71 podane, przyczem przewodniczący zaznacza na orzeczeniu dzień jego ogłoszenia.

(164) Interpretacja art. 67 statutu o. s. h.

(L. 2872/V/O z dnia 3.II.1925 r.)

Statut o. s. h. nie rozróżnia pojęć „naruszenie godności“ i „uchybień godności“.

Prawo odwołania się do sądu honorowego wyższej instancji przysługuje przeto bez względu na kwalifikację czynu, powodującego wydanie orzeczenia zasądzającego.

(165) Art. 68. W wypadkach przewidzianych w art. 71, zasądzonemu służy prawo odwołania się do właściwego sądu honorowego instancji drugiej, przeciwko zaś orzeczeniu uwalniającemu — prawo to należy do dowódcy właściwego.

(166) Art. 69. Odwołanie się musi być zgłoszone na piśmie i z należytem uzasadnieniem przewodniczącemu sądu najdalej w ciągu dni trzech, licząc od dnia ogłoszenia orzeczenia umotywowanego. O ile odwołanie nie będzie wniesione w dniu czwartym po ogłoszeniu orzeczenia motywowanego — orzeczenie oficerskiego sądu honorowego staje się prawomocne.

Odwołanie ma skutek zawieszający.

(167) Zawieszenie w czynnościach oficerów osądzonych na wykluczenie z korpusu.

(L: 774/V/E z dnia 31.I.1924 r.).

Oficer osądzony na wykluczenie z korpusu oficerskiego do czasu czy to ponownego rozpatrzenia sprawy (apelacja) czy też definitywnego załatwienia skreślenia go z listy oficerów, winien z natury rzeczy bezwzględnie być zawieszony w służbie.

(168) Art. 70. Orzeczenie sądu honorowego ma przewodniczący wraz z aktami, bezzwłocznie po uprawomocnieniu się wyroku, przedłożyć właściwemu dowódcy dla wykonania. W razie wykluczenia obwinionego z korpusu oficerskiego (art. 5 ust. c) akta jego przedkłada właściwy dowódca w drodze służbowej Ministrowi Spraw Wojskowych. (n-g).

(169) Prawomocność wyroków. Zarządzenie wykonania.

§ 381 p. k. w.

O ile ustawa niniejsza nie postanawia wyjątku, uzyskują wyroki, przeciw którym zwyczajny środek prawny nie jest wogóle dopuszczalny, prawomocność z chwilą wydania wyroku, a inne wyroki z chwilą, w której zaczepienie ich zapomocą zwyczajnego środka prawnego staje się niedopuszczalne z powodu zrzeczenia się, zaniedbania terminu lub odrzucenia wniesionego środka prawnego.

§ 382 p. k. w.

Wyroki, orzekające karę, która ma być dopiero wykonana, powinny być po prawomocności zaopatrzone klauzulą wykonawczą przez dowódcę właściwego w pierwszej instancji.

Klauzula wykonawcza ma obejmować zarządzenie wykonania.

(170) Zawiadamanie o orzeczeniach oddziału macierzystego.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 76.—O. V. Szt. Gen. 17681 P. B)

O orzeczeniach wydanych przez sąd honor. nie przy oddz. macierzystym danego oficera, lecz przy którym faktycznie pełni służbę, — ma być jego oddział macierzysty powiadomiony odpisem orzeczenia s. h. o stanie sprawy.

(171) Przechowywanie aktów oficerskich sądów honorowych.

(Dz. Rozk. № 45/20, poz. 945. — O. IV. Szt. 854,4040.20 K. P.)

Istniejące przepisy statutu ofic. sądów honorowych (Dz. R. Wojsk. № 67, poz. 2154), nie zawierają wskazówki, dokąd sądy honorowe mają przysyłać akta spraw już zakończonych, co wywołuje liczne zapytania sądów honorowych.

Dla uregulowania tej kwestji zarządzam, aby akta takie były przechowywane w lokalu właściwego sądu honorowego, aż do czasu, kiedy według wszelkiego prawdopodobieństwa nie będą już potrzebne. Po tym czasie winny być one przesyłane do archiwum przy właściwym D. O. K., sądy honorowe zaś, istniejące przy Min. Spraw Wojsk. i Nacz. Dowództwie, mają je przysyłać do centralnego archiwum M. S. Wojsk.

(172) Odnotowywanie oficerskich spraw honorowych.

(L. 23726/V/E z dnia 18.IX.1923 r.)

Należy odnotowywać orzeczenie oficerskich sądów honorowych w rocznem uzupełnieniu do listy kwalifikacyjnej w rubryce „uwagi“.

(173) Odnotowywanie orzeczeń uwalniających.

Należy odnotowywać tylko orzeczenia skazujące, uwalniające zaś jedynie w wypadku jeżeli nastąpiły na skutek wznowienia sprawy.

(174) Przedkładanie aktów spraw honorowych.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77. — O. V. Szt. Gen. 17681 P. B.)

Akta spraw honorowych należy mi przedkładać przez Oddział V Szt. Gen. tylko:

a) w razie orzeczenia na wykluczenie z korpusu oficerskiego (pozbawienie stopnia ofic.).

b) w wypadkach przewidzianych statutem oficerskich sądów honorowych i

c) na wyraźny mój rozkaz.

Przy przedkładaniu mi aktów oficerskich spraw karnych honorowych i dyscyplinarnych przez Oddz. V Szt. Gen. należy:

a) akta uporządkować chronologicznie, ponumerować w porządku kolejnym i zeszyć w jeden plik, oprawny w twarłą okładkę zewnętrzną,

b) zaopatrzyć plik aktów w „Dziennik aktów sprawy“ jako ich ogólne zestawienie—w formie okładki wewnętrznej,

c) sporządzić treściwy opis (referat) o stanie danej sprawy z uwzględnieniem dotychczasowej procedury.

R o z d z i a ł VI.

Postępowanie sądów honorowych instancji drugiej.

(175) Art. 71. Sąd honorowy instancji drugiej jest instancją odwoławczą, w merytoryczne rozważanie sprawy nie wchodzi, ma natomiast prawo orzec nieważność orzeczenia i postępowania instancji pierwszej i przekazać sprawę właściwemu dowództwu do ponownego rozpatrzenia w instancji pierwszej, jeżeli dojdzie do przekonania:

1) że wywody orzeczenia sądu są niezgodne z faktycznym stanem sprawy ustalonym w protokule;

2) że za niehonorowe zostały uznane postępek lub zaniechanie nakazane przez ustawę lub rozkaz służbowy;

3) że sąd instancji pierwszej odmówił słusznemu żądaniu strony co do uzupełnienia materiału dowodowego;

4) że sąd honorowy instancji pierwszej nie był należycie obsadzony;

5) że nie wszyscy sędziowie brali udział w rozprawie;

6) że w rozprawie brał udział sędzia, którego statut niniejszy wyklucza, lub którego wyłączenia oskarżony całkiem słusznie ale bezskutecznie się domagał;

7) że sąd honorowy instancji pierwszej przekroczył swoją kompetencję lub wadliwie zastosował przepisy niniejszego statutu.

(176) Art. 72. Przewodniczący wyznacza referenta dla sprawy z pośród członków sądu instancji drugiej.

(177) Art. 73. Zawiadomienie pisemne o terminie rozprawy odwoławczej doręcza się obwinionemu co najmniej na dni siedm przed terminem rozprawy z tem, że ewentualne niestawiennictwo jego lub jego obrońcy przeprowadzenia rozprawy nie powstrzyma.

(178) Art. 74. Na rozprawie odwoławczej sędzia referujący przedstawia na podstawie aktów istotę danego wypadku i odczytuje uchwałę, którą obwiniony oddany został pod sąd honorowy, pisemną obronę oskarżonego, protokół rozprawy pierwszej instancji, orzeczenie i odwołanie, tudzież inne ewentualne pisma z aktów, które dla dokładnego przedstawienia sprawy za potrzebne uważa.

Następnie należy wysłuchać oskarżonego.

(179) Art. 75. W sądzie instancji drugiej powoływanie się na nowe dowody oraz wprowadzanie nowych środków dowodowych nie jest dopuszczalne.

(180) Art. 76. Z przebiegu rozprawy instancji drugiej, analogicznie do przepisu art. 60 spisuje się protokół za podpisem przewodniczącego i spisującego protokół.

R o z d z i a ł VII.

Orzeczenie sądu honorowego instancji drugiej.

(181) Art. 77. Orzeczenie sądu honorowego instancji drugiej opiewa na utrzymanie w mocy lub uchylenie orzeczenia sądu instancji pierwszej.

(182) Rozstrzygnięcie odwołania.

Sąd honorowy instancji drugiej nie może zmienić treści orzeczenia, wydanego przez s. h. instancji pierwszej, nie może więc np. zmniejszyć lub podwyższyć kary, może tylko orzeczenie to zatwierdzić albo znieść (uchylić).

(183) Art. 78. W orzeczeniu swem sąd honorowy instancji drugiej obowiązany jest wskazać przyczyny uchylenia lub zatwierdzenia wyroku instancji pierwszej.

(184) Art. 79. Orzeczenia sądu honorowego instancji drugiej ogłaszane są niezwłocznie po podpisaniu przez przewodniczącego i członków sądu i powinny być w ciągu dni trzech wygotowane.

(185) Art. 80. Od orzeczenia sądu honorowego instancji drugiej niema środka odwołania; orzeczenie to zyskuje moc obowiązującą z chwilą ogłoszenia.

(186) Art. 81. Odpis orzeczenia sądu honorowego instancji drugiej przedkłada się wraz z aktami sprawy sądowi instancji pierwszej dla wykonania przepisu zawartego w art. 70. (ob. 168)

(187) Meldunek o zakończeniu sprawy.

(Dz. Rozk. № 4/22, poz. 77. — O. V. Szt. Gen. 17681 P. B).

O zakończeniu sprawy honorowej w oficerskim sądzie honorowym melduje mi przez Oddział V Szt. Gen. d-ca Okr. Korp. najpóźniej w przeciągu 10 dni od chwili rozpatrzenia sprawy i wydania prawomocnego orzeczenia sądu honorowego, względnie meldunku o sposobie jej załatwienia, w tym wypadku, gdy sprawa zostaje odstąpiona do innego sądu honorowego lub przekazana sądowi wojskowemu, ewentualnie, oddana do dyscyplinarnego ukarania.

188) Meldunki o wszczęciu i ukończeniu spraw sądowo-karnych lub honorowych przeciw oficerom.

(Dz. R. Nr. 9/24, poz. 126. — O. V. Szt. Gen. 4359. O.).

Przypominam moje zarządzenia, zawarte w poz. 77 Dzien. Rozk. Nr. 4.22. w myśl których o wszczęciu i o ukończeniu spraw sądowo-karnych lub spraw honorowych przeciw oficerom mają mi składać meldunki przez Oddział V Sztabu Gen:

1) bezzwłocznie po wszczęciu śledztwa sądowo-karnego i po ukończeniu sprawy sądowo-karnej przeciw oficerowi — prokuratorowie sądów wojskowych,

2) po wszczęciu sprawy honorowej przeciw oficerowi — dowódca oddziału (zakładu, urzędu), w którym dany oficer pełni służbę.

3) po zakończeniu sprawy honorowej przeciw oficerowi, względnie po odstąpieniu takiej sprawy innemu sądowi karnemu, lub po przekazaniu jej do dyscyplinarnego ukarania — dowódca Okręgu Korpusu.

(189) Meldunki dla d-cy O. K.

D-ca Okr. Korp. w meldunkach swoich do M. S. Wojsk. opiera się na meldunkach przewodniczącego s. h. dla ofic. sztabowych i meldunkach podległych mu d-ców właściwych s. h. dla ofic. młodszych.

R o z d z i a ł VIII.

Wznowienie postępowania honorowego.

(190) Art. 82. Gdy wyjdą na jaw nowe okoliczności, z których przypuszczać należy, że oskarżonemu stała się krzywda, — na korzyść oskarżonego należy zarządzić wznowienie ukończonego postępowania honorowego na jego żądanie, względnie na żądanie jego obrońcy lub ustawowego zastępcy, a w razie jego śmierci — na żądanie jego dzieci, żony, rodziców lub jednego z oficerów tego pułku, oddziału lub zakładu wojskowego, do którego zmarły w czasie wydania zasądzonego orzeczenia należał.

(191) Art. 83. Na niekorzyść zasądzonego dopuszczalne jest wznowienie postępowania honorowego tylko wtedy, jeżeli obwinienie dotyczy czynu, wobec którego dalsze pozostawienie jego w stanie oficerskim jest niedopuszczalne, a wyszły na jaw nowe dowody, które same przez się lub w połączeniu z poprzednio już znanymi okolicznościami mogą służyć do udowodnienia zarzutów stanowiących przedmiot oskarżenia.

(192) Art. 84. O dopuszczalności wznowienia postępowania honorowego rozstrzyga D. O. K. po ewentualnem uprzedniem zasięgnięciu opinii odnośnego sądu honorowego.

W razie dozwolenia wznowienia sprawa wraca w stadium dochodzeń, które przeprowadza sąd honorowy instancji pierwszej. Do ponownego orzeczenia poprzedni wyrok sądu honorowego pozostaje w mocy. Odmienny nowy wyrok znosi wyrok dawny. (n — g)

(193) Wznawianie spraw honorowych.

(Dz. Rozk. Wojsk. № 82/19, poz. 2917. — D. Praw. 630).

Wznawianie spraw honorowych, z chwilą ogłoszenia statutu (Dz. Rozk. Wojsk. № 67/19) odbywać się może niezależnie od porządku, w jakim sprawa była sądzona, wyłącznie na podstawie art. 82 — 84 statutu (Dz. Rozk. Wojsk. № 67/19).

R o z d z i a ł IX.

Porady w sprawach honorowych.

(194) Art. 85. O poradę w sprawach honorowych (art. „33“ ust. c.) oficerowie do odnośnych sądów honorowych zwracać się mogą tylko w tych wypadkach, gdy sprawy te jeszcze nie zostały wniesione do sądu honorowego. (n)

(195) Art. 86. Dla udzielania porad honorowych każdy oficerski sąd honorowy z pośród siebie wydziela Radę Honorową, w składzie trzech sędziów honorowych, najstarszych stopniem.

(196) Art. 87. Rada honorowa udziela porady jedynie na podstawie relacji zgłaszającego się, nie wchodząc w sprawdzanie podanej przez niego wersji zdarzenia.

(197) Art. 88. Rada honorowa z czynności swych sporządza szczegółowy protokół, odpis którego wydaje stronie interesowanej a oryginał składa do aktów odnośnego sądu honorowego.

(198) Zapraszanie członków oficerskich sądów honorowych na zastępców w sprawach honorowych.

(Dz. R. № 16/22, poz. 229.—G. M. 6127. I).

Z uwagi na to, iż wyłączenie z kompletu oficerskich sądów honorowych, członków tych sądów, powoduje zwłokę w załatwianiu spraw honorowych, zabraniam członkom tych sądów i zastępcom, pełniącym funkcję sędziów, przyjmowania zastępstwa w sprawach honorowych, bez każdorazowego zezwolenia Rady Honorowej danego sądu.

(199) Przepisy o rozstrzygnięciu zatargów honorowych między oficerami.

(Załącznik do art. 33 ust. b.).

1. Oficerskie sądy honorowe uprawnione są do rozstrzygnięcia zatargów honorowych między oficerami.

2. Zatargi honorowe rozstrzygane są przez oficerskie sądy honorowe w zwykłym tychże składzie i w zwykłych kompletach orzekających.

3. O wszelkich nieporozumieniach, wynikłych między oficerami, lub między oficerem a osobą cywilną, o ile nie zostały załatwione drogą polubowną,—winni są dotyczący oficerowie, względnie ich zastępcy, niezwłocznie donosić dowódcy właściwemu.

4. Orzeczenie sądu honorowego może brzmieć:

a) że sprawa ma być załatwiona w drodze pojednania się stron, lub

b) że sprawa ma być wytoczona przed sąd honorowy na mocy przepisów ogólnych.

5. Orzeczenie sądu honorowego, nakazujące stronom pogodzenie się, musi być wykonane najdalej w przeciągu 24 godzin i za ścisłe wykonanie tego nakazu odpowiedzialni są zastępcy obu stron, tudzież same strony.

6. Niewykonanie w oznaczonym terminie nakazu pogodzenia się w § 5 wymienionego podpada pod pojęcie uchybienia godności stanu oficerskiego. Niezastosowanie się strony cywilnej do orzeczenia sądu poczytuje się za zadosyćuczynienie dla oficera, co sąd honorowy winien stwierdzić osobnym protokołem.

7. Przy postępowaniu w przedmiocie zatargów honorowych wszelkie oświadczenia, protokoły i orzeczenia wygotowuje się na piśmie.

(200) Zatarg przy wykonywaniu czynności służbowych.

(Dz. Rozk. № 22/21, poz. 436.—B. P. 3462).

Oficerowie załatwiający jakiegokolwiek sprawy służbowe mają się ściśle wojskowo zachowywać. Niedopuszczalnym jest traktowanie spraw służbowych z najmniejszym uchybieniem przepisów wojskowych i obowiązującej wszystkich oficerów grzeczności. Niedopuszczalnym jest również skierowywanie na drogę honorową zatargu wynikłego pomiędzy oficerami przy wykonywaniu czynności służbowych.

SKOROWIDZ II RZECZOWY.

- Akta** 147—149, 171, 174, 178, 197
Biurowość 59
Czasokresy 132
Delegacje 88, 90
detaszowani 127
dochodzenia 118—122, 192
dowódca 108—113, 199
dymisjonowani 8, 19, 20
dyscyplinarne postępow. 94, 95, 102
Ewidencyjna karta 61, 129, 170
Generalowie 42, 43, 73, 76, 85a, 86
głosowanie 157—160
Instancja druga 41, 57, 175—181
Karne postępow. 94—104, 114, 117
kary 21, 23—27, 30
kompetencyjne spory 107
komplet drugi 85, 85a
komplety orzekające 44, 60, 82
kontraktowy ofic. 18
K. O. P. 51
kwalifikac. lista 129, 170, 172, 173
Łączność spraw 105, 106
Macierzysty oddział 170
meldunki 126, 187—189
młodszy ofic. 42, 43, 72, 76, 106
Nagana ob. kary
naruszenie godności 3, 4, 163, 164
nieważność orzeczenia 175
Obrona 33, 35—38, 134, 138
obwiniony 125
oddanie pod sąd 125, 126
odkomenderow. ob. przenies. służb.
odnotowywanie kar 129, 172, 173
odwołanie 163, 165, 166, 175—182
odstępowanie spraw 113, 128, 187
orzeczenie 159—174
— ogłaszanie w rozkazach 145, 146
— ogłaszanie w prasie 144
— s. h. wojsk obcych 7
osądzony 125, 167
oskarżony 125, 136, 143
ostrzeżenie ob. kary
Podsądny 125, 139—143
porady 194—197
poseł 11, 12
pospol. rusz. ob. rezerwowi
poszlakowany 125, 109
prawomocność 168, 169, 181—183
przeniesieni ofic. 49, 50, 52
przewodniczący 59, 60, 81, 82, 140, 142, 154, 155
- Rada honorowa** 194—198
rezerwowy ofic. 8, 13—17, 33
rozprawa główna 131, 132, 134—163
— odwoławcza 177—180
Sąd honorowy—istota 3, 5
— rodzaje 42, 43, 45
— skład 58
— tworzenie nowych 48
sekretarz 59, 153, 180
senator 10, 11
sędzia—wybór 62—92
— utrata praw 73—78
służby czynnej ofic. 8, 9
statut—ustanowienie 1, 39
— zmiana 2, 40
szkoly 52, 53
sztabowi ofic. 42, 43, 72, 76, 85, 106
sledztwo 125, 130
świadkowie 150
— należności 151
Tajemnica 31, 34, 148, 149
tajne związki 21, 22, 25
termin rozprawy 137, 177,
Uchybienie godności 164, 199
uchylenie orzeczenia 181—183
uwolnienie ob. prawomocność
uzupełnienie sądu 84
Wdrożenie postępow. honor. 108—117
— postępow. karnego 95, 96
właściwość dowódcy 111—113, 199
— sądu 47, 49—56, 93—107
wojsk. sekcja kolej 54
w polu sądy 86—91
wybory 62—92
wydalenie z wojska 104
wyjazd zakazany 124
wykluczenie—sędziów 115, 175
— z korpusu ofic. 21, 26—30
wyłaczenie sędziów 116, 117, 175, 198
wyrok sądu karnego 97—104
wyższa szk. woj. i int. 55
wznowienie 190—193
Zagranicą ofic. 56
zasądzenie ob. kary
zastępcy sędziów 198
— powołanie 83—85
zatarg 93, 109, 200
zawieszenie postępow. 114
— w czynnościach 124, 167
zwolnienie z służby 104.

BIBLIOTEKA NAUCZNA
 OFICERSKIEJ SZKOŁY
 N. kat. —

SPIS TREŚCI.

	str.
Przedmowa	5
Objaśnienia	6
Tytuł I. Postanowienia ogólne (art. 1—9)	8
Tytuł II. Organizacja oficerskich sądów honorowych	22
Rozdział I. Ustrój i klasyfikacja sądów honorowych w czasie pokoju (art. 10—17)	22
Rozdział II. O wyborach członków oficerskich sądów hono- rowych w czasie pokoju. (art. 18—27)	28
Rozdział III. Organizacja oficerskich sądów honorowych w po- lu (art. 28—32)	38
Tytuł III. Postępowanie honorowe	39
Rozdział I. Właściwość sądów honorowych (art. 33—40)	39
Rozdział II. Wdrożenie i zawieszenie postępowania honorowe- go (art. 41—45).	43
Rozdział III. Dochodzenia (art. 46—54)	47
Rozdział IV. Rozprawa główna (art. 55—63)	54
Rozdział V. Orzeczenia sądów honorowych (art. 64—70)	61
Rozdział VI. Postępowanie sądów honorowych instancji drugiej (art. 71—76)	65
Rozdział VII. Orzeczenie sądu honorowego instancji drugiej (art. 77—81)	66
Rozdział VIII. Wznowienie postępowania honor. (art. 82—84)	67
Rozdział IX. Perady w sprawach honorowych (art. 85—88)	68
Przepisy o rozstrzygnięciu zatargów honorowych między oficerami (zał. do art. 33 ust. b.)	69
Skorowidz I rozkazów	70
Skorowidz II rzeczowy	71
Spis treści	72

32343/

2

DRUK. „KRAJOWA“
W WARSZAWIE,
ŻELAZNA № 89
TEL. № 188 - 70.